

B

NAAR HET OVERZICHT

Inhaltsverzeichnis

B	>
Baden	>
Bärendorfstraße	>
Bahnhofstraße - Historische huizen	>
Baldus, Friedrich A.	>
Barlo	>
Boom natuurpad	>
Katoenindustrie, naamloze vennootschap voor	>
Katoenspinnerij van Velsen	>
Bouwvereniging	>
Becker, Gustav	>
Becking, Heinrich	>
Franz Beckmann & Cie	>
J. Beckmann Nachf. / IBENA	>
Josef Albert Beckmann	>
Beckmannplatz	>
Vestingwerk van de stad Bocholt in de Middeleeuwen	>
BeLa, de counselingwinkel & het café	>
Dr. Wilhelm Benölken	>
Benölkenplatz	>
Bernhard-Otte-Straße	>
Bertold-Löwenstein-Platz	>
Begeleid wonen	>

Biemenhorstschool	>
Heiligdom "St. Michael" (in de volksmond bekend als "Am Aartsengel")	>
Binnenland Aa	>
De Binnenmühle (Wietholds Mühle)	>
Bismarckstraße	>
Blindenzorg	>
Bloeddonatie	>
Bocholt als onafhankelijke stad	>
Bocholt, Johannes	>
Bocholter Aa	>
Bocholter Aasee	>
Bocholter Bauverein eG	>
Bocholter Bühne, onafhankelijk theater	>
Bocholt ververij en drukkerij	>
Gymnasium Bocholt	>
Bocholt hulprojecten in Afrika	>
Bocholt kermis	>
Bocholt munten	>
Bocholter Platt	>
Bocholt bronnen en bijdragen	>
Bocholt legenden	>
Bocholt schrijfinstrumenten in de Middeleeuwen	>
Over de stadsencyclopedie	>

B

— Baden

In 1882 richtte Heinrich Kemper (meester-timmerman en aannemer) een badinrichting op tussen Südwall en Aa met 12 badhokjes, een wachtkamer, 6 kleedkamers voor zwemmers en een zwembad in de Aa. Kemper gaf hier ook zwemles aan jongens. Hij werd hiervoor betaald door de stad. In 1890 (bovengenoemd bedrijf was failliet) opende Kemper op het adres Südwall 26 een warmwaterbadinrichting met baden.

In 1891 werd op instigatie van burgemeester Degener een openbare badinrichting gebouwd in de Aa, vlakbij de Königsmühle, die aanvankelijk alleen gebruikt mocht worden door mannen en honden(!) en alleen door verenigingen op vaste tijden. Deze badinrichting moest in 1952 worden gesloten vanwege overmatige vervuiling en het risico op epidemieën (polio).

Rond 1900 was er ook een particuliere badinrichting in de Aa, die Theodor Wiethold had opgezet aan de Schanze.

In 1921 huurde de Watersportvereniging Bocholt het meer bij de Tonwerke voor haar leden. In de loop der jaren werd er een clubhuis met openbare horecafaciliteiten gebouwd. In 1929 kregen de inwoners van Bocholt een openbaar badhuis (Stadtbad) tussen de Franzstrasse en de Industriestrasse met 27 douchebaden, 2 eerste klas baden en 6 tweedeklas baden. Het werd druk bezocht totdat er na de oorlog in bijna alle privéhuizen baden werden geïnstalleerd. De baden werden in 1974 gesloten en gesloopt.

Het eerste overdekte zwembad van Bocholt opende zijn deuren in 1957 in de Meckenemstraße onder de naam Meckenembad. Het werd vooral gebruikt door scholen voor zwemlessen. In 1960 werd hier ook de eerste openbare sauna geïnstalleerd. Het Meckenembad werd afgebroken tussen eind oktober en midden november 1997. Vandaag is de Kinodrom-bioscoop er gevestigd.

In 1962 huldigde burgemeester Otto Kemper het openluchtzwembad in bij het recreatiecentrum in het bos (Hemdener Weg). Sinds 1983 heet het Waldbad. Nadat de stad het eigendom had overgedragen aan SWB (later BEW), bouwde deze in 1993 een nieuw gebouw met een overdekt zwembad en sauna's als het Bahia belevenisbad. De bestaande faciliteit werd in juli 2002 uitgebreid met een overdekt zwembad met duikfaciliteit en diep bad met cabriodak. Het saunagedeelte (met whirlpool, stoom- en rhassoulbad, open haardruimte, bedoeïenentent, etc.) werd in 2003 geopend.

Het Fildekenbad (overdekt zwembad) bestaat sinds 1976 in het zuidoostelijke schoolcentrum.

Van 1973 tot 1987 was er het Eurobad in de wijk Suderwick, ook een overdekt zwembad.

In 1983 richtte de stad nog een buitenbad in met een zwembai in het oosten van het Aa-meer. Sindsdien maken vooral jonge gezinnen gebruik van het zandstrand met een grote ligweide.

Literatuur. Hans D. Oppel, Zur Geschichte der Bocholter Bäder, in: UNSER BOCHOLT Jg. 41 (1990) H. 4, p. 13-26.

Margret Bongert en Lucia Graefenstein

– Bärendorfstraße

Op oude kaarten werd de Alte Aa (An der Alten Aa) ook wel Bär genoemd. De nederzetting buiten het voormalige stedelijke gebied werd naar deze naam Bärendorf genoemd. De straat werd in de jaren 1920 verlengd en geplaveid met beton. Het oudste huis (nr. 17) dateert uit 1896/97.

Later werden aan de overkant vier fabrieksflats gebouwd door de firma Driessen, die op 4 maart 1945 door bommen werden verwoest.

Voor meer informatie zie: Wilhelm Seggewiß, Bocholter Straßen erzählen Geschichte, in: UNSER BOCHOLT Jg. 38 (1987) H. 2/3, pp. 84-94.

– Bahnhofstraße - Historische huizen

Huis nr. 7

Vrijstaand bakstenen gebouw van twee verdiepingen met schilddaken. Gebouwd in 1913/14 voor de fabrikseigenaar Siegfried Braunschweig, Braunschweig Brothers (1873 - 1921). Architect August Biebricher, Krefeld, aannemer Sütfels & Comp., Bocholt. De zuidelijke straatgevel is verdeeld in drie vensterassen door dubbele pilasterlijsten. De vensterassen zijn over de hele breedte verticaal met elkaar verbonden door natuurstenen omlijstingen. De ramen op de begane grond zijn verhoogd met een geprofileerde boog. Hoofdingang onder een open pergola in de terugliggende westelijke trap- en keukenuitbouw. De westelijke gevel van de uitbouw met een breed, console-ondersteund balkon boven een aparte zij-ingang. De oostelijke tuingevel heeft drie vensterassen, waarvan de middelste uitsteekt als een risaliet met

een erker met segmentboog op de begane grond, aan de noordkant geflankeerd door een terras overdekt door een pergola. De erker op de bovenverdieping is ontworpen als balkon met originele smeedijzeren leuning. Alle ramen hebben glaslatten. De oorspronkelijke omheining van het terrein met smeedijzeren hekwerk tussen muurpijlers is bewaard gebleven. Een vroeg voorbeeld van de hervorming van de 20e-eeuwse villaarchitectuur.

Huis nr. 8 Twee verdiepingen tellend herenhuis met schilddaken. Verwoest in 1945. Herbouwd in 1951/52 voor de fabriekseigenaar Franz Haertel (Franz Beckmann & Cie). Architect Karl Jansen, Bocholt. Gewone natuurstenen gevel boven een rustiek souterrain met drie asymmetrische vensterassen, de linker als risaliet met dubbele ramen. Voorgevormde kozijnen. Behalve in de risaliet zijn de borstweringen van de bovenverdieping versierd met stenen snijwerk in de vorm van bloemenmanden. Trappenhuis aan de westkant met huisingang onder een door pilaren ondersteunde loggia boven een open trap. Aangrenzende kelderuitgang. Balkon boven de loggia. Trap en balkon met soortgelijke smeedijzeren leuning.

Huis nr. 10 Twee verdiepingen tellend burgerlijk woonhuis uit de tijd van het Wilhelminianisme met een met leien gedekt mansardedak aan de dakrand. Gebouwd in 1898 voor de fabriekseigenaar Franz Beckmann (1866 - 1945). Aannemer Fa. Wwe. J. B. Vallée, Bocholt. Gevel van rode geveltegels boven een gepleisterde kelder met vier vensterassen, de buitenste met dubbele ramen, de linker ontworpen als een risaliet. De gevel is horizontaal gestructureerd door sterke kroonlijsten en banden. De ramen met geprofileerde stucwerk omlijstingen, op de begane grond met boor- en sluitstenen, op de bovenverdieping met gladde bovendorpels, maar versierd met segmentbogen in het risaliet. Toegang tot het huis via een verzonken trap. Mooie enkele voordeur van Pitschpinehout. De originele dakkapel is bewaard gebleven in het dakgedeelte. De zolder is in 1997 uitgebouwd. Tegenwoordig in gebruik als appartementencomplex.

Baldus, Friedrich A.

Afkomstig van een spinnerij in Friedrichsthal liet Fritz Baldus (1890 - 1949), die als eerste luitenant uit de Eerste Wereldoorlog terugkeerde, zijn bedrijf op 15 december 1919 inschrijven in het handelsregister onder de bedrijfsnaam "Baumwollweberei Friedrich Baldus". Het bedrijf begon zijn activiteiten in gehuurde panden van Textilwerk GmbH, Mussumer Kirchweg/Frankenstraße.

In 1922/23 werd samen met de firma Steiner & Sarrazin een nieuw gebouw opgetrokken aan de Teutonenstraße, waarbij Baldus de percelen 2 - 4 en Steiner & Sarrazin de percelen 6 - 8 betrok. Een ketelhuis op de grenslijn werd door beide bedrijven gezamenlijk gebruikt. De firma Baldus produceerde in haar weverij en

touwslagerij onder andere bever, loodsstof voor werkpakken en stoffen voor overhemden, totdat het in 1926 werd geliquideerd. In hetzelfde jaar werd het bedrijf eigendom van J. Beckmann Nachf.

Na het einde van zijn eigen bedrijf trad Fritz Baldus als directeur in dienst bij de spinnerij van zijn schoonvader Franz Beckmann. Het is de moeite waard om te vermelden wat er gebeurde tijdens de zogenaamde "Kristallnacht" op 10 november 1938. Terwijl SA- en SS-ers de Bahnhofstraße waren binnengetrokken en probeerden de deur van het huis van de 80-jarige Amelie Weyl open te breken, stond kapitein Friedrich Baldus, haar buurman, met getrokken revolver voor de deur en schreeuwde tegen de bruine horden: "Ik heb zes kogels, vijf voor jou, de zesde is voor mij." De "helden" vertrokken vervolgens. De nazipartij schreef vervolgens een dreigbrief aan Baldus. Korte tijd later werd Baldus gedegradeerd, waarschijnlijk onder druk van de partij.

Lit:

Josef Niebur, Juden in Bocholt, Bocholter Quellen und Beiträge vol. 3 (1988), p.108.
Eduard Westerhoff, Die Bocholter Textilindustrie. Unternehmer und Unternehmen, 2e herziene druk, Verlag Temming Bocholt 1984, p. 67.

Barlo

Barlo is een deelgemeente van Bocholt met een oppervlakte van 19,86 km² en ligt direct aan de grens met Nederland. Het dorp Barlo werd voor het eerst vermeld in 1142, maar er is niets meer bekend over de stichting van de gemeente. Er wordt niets vermeld in documenten.

Aangenomen wordt dat de naam Barlo afkomstig is van "bar Lohe". Volgens geruchten waren hier vroeger machtige eikenbossen. De bomen werden geschild en de bast werd als tanbast verkocht aan leerlooiers. De eerste vermelding van de boerderijen Azo en Hezel, later Essinch en Hesselinch in het Barlogebied dateert van vóór 1100. 1290 komen de boerderijen Gheskinch (Geßing) en Wenynch (Wehninck) voor in documenten van het klooster Vreden. Rond 1300 worden de edelen en rechters van Diepenbrock genoemd op de adellijke landgoederen Diepenbrock en Kortenhorn.

Zoals alle dorpen en boerengemeenschappen leed ook Barlo onder de last van de Dertigjarige Oorlog. Kort nadat de Hessiërs zich in 1650 hadden teruggetrokken, erfde de nieuwe prins-bisschop van Münster, Christoph Bernhard von Galen, een trieste erfenis. In juni 1653 brachten vertegenwoordigers van de boerengemeenschappen verslag uit aan de Drost van Bocholt, de Amtsrentmeister en de twee burgemeesters over de toestand van hun boerengemeenschappen. Volgens het rapport lagen sommige boerderijen in Barlo al acht, negen of meer jaar braak. In 1662 woonden er nog maar 29 families met 162 mensen in Barlo.

De situatie verbeterde geleidelijk. Ondanks de positieve ontwikkeling nam de bevolking maar langzaam weer toe. In 1679 vermeldt de schatkistlijst 29 gezinnen, in 1749/1750 werden 35 gezinnen met 224 mensen geteld. In 1702 werd de eerste school gebouwd ("Schlattschule"). In een document van 1 maart 1702 staat dat Barones von Diepenbrock in Barlo de parochie grond gaf om een schoolgebouw te bouwen. Na 1802 behoorde Barlo aanvankelijk tot het nieuw opgerichte vorstendom Salm, daarna tot het Franse keizerrijk en na de nederlaag van Napoleon tot het Amt Liedern (later Amt Liedern-Werth) als onafhankelijke gemeente in de Pruisische provincie Westfalen.

In 1824 werden de grenzen van de parochie Barlo vastgelegd. Op 21 oktober van hetzelfde jaar wijdde hulpbisschop Kaspar Max Droste zu Vischering de nieuw gebouwde Sint Helenakerk in. Toen katholieke diensten weer werden toegestaan in Nederland, werd de Kruiskapel in Hemden afgebroken. In 1975 verloor Barlo zijn onafhankelijkheid en werd het een district van Bocholt.

Lit:

Alois Tekotte, Schulen im Amt Liedern-Werth, Bocholt n.d., esp.pp.55-59.

Hans D. Oppel, Bocholt van gisteren tot vandaag. Bocholt 1985, pp.35-37.

Volker Tschuschke, Die Schlattschule in Barlo: Ihre Geschichte von der Gründung bis zum Kulturkampf (1675/1677-1867/1871), uitgegeven door "Vör dessen Boorle!" Verein für Heimatpflege e. V., Bocholt 2000.

"Barlo gisteren en vandaag." Ed. by Verein für Heimatpflege e.V 1993 Vör dessen Boorle, Bocholt 2007.

Boom natuurpad

Een speciaal educatief bomenpad vanuit het Langenbergpark, gestart door de Verein für Heimatpflege Bocholt E.V. en verder ontwikkeld door Peter Schlabs (afdeling Civiele Techniek, Verkeer en Stadsgroen van de stad Bocholt), laat zeldzame oude en jonge bomen en struiken zien, evenals inheemse en uitheemse bomen en struiken. Deze 7,5 km lange rondwandeling loopt van het Langenbergpark via de Beckmannplatz, de begraafplaats, het Sandbachpark en de Intensieve Zone Aasee terug naar het Langenbergpark. Een routekaart met een beschrijving van de bomen en struiken is verkrijgbaar bij het stadsinformatiecentrum en de afdeling Civiele Techniek, Vervoer en Stadsgroen van Bocholt.

Bron: Informatie van de afdeling Burgerlijke Bouwkunde, Verkeer en Stadsgroen van de stad Bocholt.

Katoenindustrie, naamloze vennootschap voor

Het bedrijf werd in het handelsregister ingeschreven door de oprichters Joseph Wiethold, Bernhard Rensing, August Hendrix, Ferdinand Wiethold en Alex Hendrix met een aandelenkapitaal van 565.000 mark als naamloze vennootschap voor katoenindustrie, Bocholt, Industriestr. 1. Het doel van de onderneming was het overnemen van de volgende bedrijven: Bocholter Färberei & Druckerei Diepenbrock & Co, de mechanische weverij Witwe Meyer, de mechanische weverij Bernhard Rensing en de mechanische weverij Gebr.

In 1897 besloot de Algemene Vergadering het aandelenkapitaal te verhogen tot 900.000 mark. Dit extra kapitaal werd gebruikt om in 1898 een spinnerij te bouwen. In december 1898 had het bedrijf 33 mannelijke, 20 vrouwelijke en 6 jeugdige arbeiders in dienst. In 1908 overleed Bernhard Rensing en verliet Joseph Wiethold Sr. het bestuur, terwijl zijn zoon Josef Wiethold Jr. toetrad. In 1911 verliet ook August Hendrix het bestuur, waardoor Josef Wiethold Jr. als enige directeur overbleef.

De zaken moeten niet goed zijn gegaan. In 1912 besloot de jaarlijkse algemene vergadering: "Om de spinnerij draaiende te houden en mogelijk winstgevend te maken door uitbreiding," moest elke aandeelhouder tweederde van zijn aandelen beschikbaar stellen. Andere opties werden voorgesteld om de geleden verliezen te compenseren.

Tijdens en na de Eerste Wereldoorlog werd het bedrijf verhuurd aan andere bedrijven, zoals filialen van Ww. B. Messing en Stern & Löwenstein, Kriegs-Hadern-Gesellschaft, Cord-Ausrüstung Johannes Stadelers en W. Hoff's & Co.

Het bedrijf ging failliet in 1934.

Het bedrijf werd bij opbod gekocht door Max en Paul Herding en door de naburige spinnerij en weverij Herding en vervolgens doorverkocht aan Carl Herding.

Referentie: Eduard Westerhoff, Die Bocholter Textilindustrie. Unternehmer und Unternehmen, 2e herziene druk, Verlag Temming Bocholt 1984, 255 pp.

Katoenspinnerij van Velsen

De katoenspinnerij Velsen werd op 23 januari 1889 ingeschreven in het handelsregister. In het oprichtingsjaar werd meteen begonnen met de bouw van het bedrijf tussen Westend en Aa, dat zich later als spinnerij, twijnerij en zagerij zou specialiseren in kettinggarens met drie cilinders.

Na het overlijden van enkele vennoten werden na de registratie in 1903 nieuwe vennoten in het bedrijf opgenomen. De beoogde opvolger van Max von Velsen, zijn zoon Karl, sneuvelde als gevechtspiloot in de Eerste Wereldoorlog. Een van de gevolgen hiervan was dat de spinnerij na de oorlog nooit meer echt op gang kwam. Het bedrijf werd in 1934 gesloten.

*Referentie:*Eduard Westerhoff, Die Bocholter Textilindustrie. Unternehmer und Unternehmen, 2e herziene druk, Verlag Temming Bocholt 1984, p. 68.

Bouwvereniging

Bocholter Bauverein werd opgericht op 21 april 1898 en geregistreerd bij het Koninklijk Kantongerecht op 23 mei 1898.

Leopold Driessen werd voorzitter van de Raad van Toezicht en Gustav Becker voorzitter van de Raad van Bestuur.

Tussen 1850 en 1900 steeg de bevolking van Bocholt van 4.737 tot 22.365 inwoners als gevolg van de industrialisatie. Voor hen moest huisvesting worden gecreëerd. Het doel van de bouwvereniging was om de kansarme bevolking van gezonde en goedkope woningen te voorzien, voornamelijk met een tuin of een stukje grond. Er mochten geen huurflats gebouwd worden. Het eerste project waren 16 flats in de Vereinsstraße. De prijs voor één woning was 4.080 mark. Tegen de Eerste Wereldoorlog waren er 140 flats gebouwd. Bijna het hele Yorckviertel werd gebouwd door de Bocholter Bauverein, 185 huizen met 363 appartementen.

Op 31 december 2006 had de vereniging 1873 leden. Tot nu toe heeft de Bauverein meer dan 200 flatgebouwen met meer dan 1250 appartementen en meer dan 900 koopwoningen met ongeveer 1300 appartementen gebouwd. Eind 2006 had de Bauverein vaste activa ter waarde van EUR 24,1 miljoen en een totaal kapitaal van EUR 30,6 miljoen.

*Zie voor meer informatie:*Walter Bösing / Hans Wiegink, Eine Genossenschaft im Wandel der Zeit - 100 Jahre Bocholter Bauverein eG, in: UNSER BOCHOLT Jg. 49 (1998) H. 3, p. 3-14.

Bocholter Bauverein, Verslag over het boekjaar 2006, Bocholt 2007.

Becker, Gustav

De fabrikant Gustav Becker werd op 9 december 1860 geboren in Ascheberg. Na zijn opleiding tot koopman trad hij in 1884 als bedrijfsleider in dienst bij de kleurkatoenweverij Ketteler in Bocholt. Vijf jaar later richtte hij samen met Heinrich Drießen zijn eigen katoenweverij op: Drießen & Becker. Drießen trok zich in 1911 terug uit het bedrijf, dat Gustav Becker tot zijn dood als commanditaire vennootschap bleef leiden.

In 1898 was Gustav Becker medeoprichter van de Bocholt Building Association en was hij voorzitter van de oprichting tot 1923. In deze rol was hij zeer betrokken bij de lokale woningbouw, vooral voor armere gezinnen. Elf jaar lang - van 1900 tot 1911 - was hij gemeenteraadslid van Bocholt, vanaf 1908 eerste wethouder en vanaf 1898 ook lid en later voorzitter van het bestuur van de spaarbank. Hij was ook lid van de Kamer van Koophandel, de districtsraad, het districtscomité en het provinciale parlement.

Hij werd beschouwd als een uitstekend kenner van de lokale en economische omstandigheden en speelde een belangrijke rol in de ontwikkeling en opkomst van de stad.

Voor zijn buitengewone inzet voor de stad en haar burgers werd hij op 11 december 1923 tot ereburger van Bocholt benoemd. In zijn erebrief, die tijdens de Tweede Wereldoorlog werd vernietigd, stond: "In voorbeeldige trouw aan de burgerplicht stelde hij zijn rijke gaven en waardevolle ervaring graag ten dienste van de stad in talrijke commissies en deputaties. Eenvoudig en pretentieloos van aard, maar krachtig en gezaghebbend in zijn persoonlijkheid, gerespecteerd en geliefd door alle lagen van de bevolking, verrichtte hij werk voor het welzijn van de stad dat bewondering en dankbaarheid verdient."

Gustav Becker stierf onverwacht in München op 20 juli 1924. Kort voor zijn dood werd hij geëerd voor zijn 25 jaar werk voor de Bocholter Bauverein door het feit dat de laatste straat die werd voltooid door de Bauverein Gustav-Becker-Straße werd genoemd.

Becking, Heinrich

Heinrich Becking werd op 6 januari 1891 in Vreden geboren. Na zijn studie theologie werd hij op 18 december 1920 priester gewijd in Münster en was hij kapelaan in Bork en later in Dülmen.

In 1932 werd hij kapelaan in de Sint-Joriskerk, specifiek voor het pastorale district Hochfeld. Op 12 juli 1934 werd hij rector van het nieuw opgerichte rectoraat Hl. Kreuz, dat het hele oostelijke deel van de stad Bocholt besloeg.

De structurele ontwikkeling van het oosten van Bocholt, die voor en na de Eerste Wereldoorlog al turbulent was geweest, zette zich in de eerste jaren van het rectoraat voort, met de aanleg van hele nieuwe straten. Tussen 1932 en 1938 groeide het aantal inwoners van de pastorale wijk van 4.500 naar 6.000. De rectoraatsparochie, die was afgescheiden van de parochie Liebfrauen ten noorden van de Münsterstraße en van de parochie St George in het zuiden, was moeilijk op te bouwen nadat de nationaalsocialisten aan de macht waren gekomen. In 1932 werd een leegstaand fabrieksgebouw ten westen van de Königs-Mühlenweg gehuurd als noodkerk voor de dienst.

De bouw van de parochiekerk begon in april 1936, maar werd pas meer dan twee jaar later ingewijd, op 13 juni 1938. De inwijding van de kerk vond plaats onder speciale politie maatregelen en onder druk van de SA-organisaties uit het stadswoudkamp.

Nadat het rectoraat begin september 1938 tot een zelfstandige parochie was verheven, werd rector Becking op 1 oktober de eerste pastoor. Hij bleef dat gedurende 27 jaar. Op 2 juni 1966 ging hij met pensioen en verhuisde terug naar zijn geboortestad Vreden. Daar overleed hij op 29 juni 1973. De straat kreeg op 2 maart 1994 de naam Pfarrer-Becking-Straße ter nagedachtenis aan de oprichter van de parochie Heilig Kruis.

— Franz Beckmann & Cie

De commanditaire vennootschap werd in 1895 ingeschreven in het handelsregister. De persoonlijk aansprakelijke vennoten waren Franz Beckmann, Alfred Beckmann Jr. en Ludwig Beckmann.

In hetzelfde jaar werd begonnen met de bouw van een spinnerijgebouw met vier verdiepingen, dat door gebrekkig vakmanschap instortte en de bouwvakkers bedolf. Er vielen 22 doden en veel gewonden. In 1898 begon de productie in de herbouwde fabriek met 48 arbeiders.

In 1914 stonden er 38.000 spinnen en 12.000 draaispinnen in de bestanden. Na de Eerste Wereldoorlog werd een nieuw gebouw opgetrokken voor een spinnerij met twee cilinders. De fabriek werd in 1945 volledig verwoest. In 1967 verkochten de opvolgers het terrein van 63.000 vierkante meter aan het naburige bedrijf Alfred Fr.

Referentie: Eduard Westerhoff, Die Bocholter Textilindustrie. Unternehmer und Unternehmen, 2e herziene druk, Verlag Temming Bocholt 1984, pp. 76-77.

— J. Beckmann Nachf. / IBENA

De familie Beckmann is gedocumenteerd sinds 1650. Ze komen uit Krechting. Aanvankelijk waren ze blekers en handelaars.

Franz Beckmann verhuisde aan het begin van de 19e eeuw naar Bocholt en runde hier de zijdehandel. Zijn broer Joseph Philipp bouwde een weverij op zijn landgoed voor de Neutor (nu Karstadt). Rond 1860 had het bedrijf al meer dan 100 werknemers.

In 1926 werd het in onbruik geraakte bedrijf Friedrich Baldus aan de Teutonenstraße overgenomen. Na de bouw van een nieuwe weverij van 4000 vierkante meter verhuisde het bedrijf in 1927. Het bedrijf werd in 1945 zwaar verwoest. Het werd onmiddellijk herbouwd. Bovendien werd in 1959 de weverij Kayser, Liebau & Lotze aan de Dingdener Straße overgenomen. In 1968 fuseerde het bedrijf met H. Beckmann & Söhne. De toenmalige directeur was Josef Beckmann, later zijn zoon Josef-Albert.

Vanaf het midden van de jaren 50 werd de bedrijfsnaam IBENA ook als handelsmerk gebruikt.

Aan het einde van de vorige eeuw werd de volledige productie verplaatst naar Rhede. Het bedrijf produceert voornamelijk dekens, beddengoed en technische stoffen. In 2006 ging het bedrijf failliet. Daarna werd het verkocht.

Referentie: Eduard Westerhoff, Die Bocholter Textilindustrie. Unternehmer und Unternehmen, 2e herziene druk, Verlag Temming Bocholt 1984, pp. 57-61.

Internet: www.ibena.de

— Josef Albert Beckmann

Josef Albert Beckmann werd op 5 april 1869 in Bocholt geboren. Hij was een neef van de ereburger van Bocholt, Albert Beckmann, en volgde hem in 1919 op in het management van het bedrijf J. Beckmann Nachf. In de traditie van zijn oom was hij sterk betrokken bij de Bocholter Bauverein, waarvan het management via zijn bedrijf liep.

Van 1915 tot 1924 was J.A. Beckmann lid van de raad van toezicht en vanaf 1924 was hij voorzitter van de bouwvereniging tot aan zijn dood op 31 juli 1938. Van 1936 tot 1938 was Beckmann gemeenteraadslid voor de stad.

Op 30 mei 1947 werd het centrale plein van de zogenaamde Yorck-wijk, gebouwd door de Bauverein in de jaren 1920, Yorck-Platz, omgedoopt tot Beckmannplatz. Ook al blijkt het niet duidelijk uit de naam, het bijbehorende besluit van de gemeenteraad

bewijst duidelijk dat Josef Albert Beckmann en niet zijn oom Albert geëerd moest worden met de naam.

Beckmannplatz

Op 30 mei 1947 werd het centrale plein van de zogenaamde Yorck-wijk, gebouwd door de Bocholter Bauverein in de jaren 1920, Yorck-Platz, omgedoopt tot Beckmannplatz. Dit plein is bedoeld ter nagedachtenis aan Josef Albert Beckmann (1869-1938), voorzitter van de Bocholter Bauverein (1924-1938).

Lit. Wilhelm Seggewiß, Bocholter Straßen erzählen Geschichte, in: UNSER BOCHOLT Jg. 38 (1987), H. 2/3, p. 90.

Gerhard Schmalstieg, Straßennamen in Bocholt nach nur hier bekannten Personen, in: UNSER BOCHOLT Jg. 55 (2004) H. 4, p. 53-72.

Vestingwerk van de stad Bocholt in de Middeleeuwen

De stad Bocholt heeft nauwelijks sporen van haar vroegere vestingwerken. Toch geven historische documenten en archeologisch onderzoek een duidelijk beeld van de ontwikkeling van de stad.

In 1222 vaardigde de soevereine bisschop Friedrich de stadsrechten uit en gaf onder andere toestemming voor vestingwerken. De burgers waren verplicht om de vestingwerken te bouwen en te onderhouden. Een stabiele "murum immobil" was het symbool van de stedelijke vrijheid en bood de burgers veiligheid en bescherming. Bocholt werd de meest westelijke basis voor de verdediging van het bisdom Münster.

Aanvankelijk was er een vestingmuur met een planken omheining en een gracht van ongeveer 6 meter breed ervoor. Deze werd in 1988 over een lengte van 120 m blootgelegd in de Wesemannstraße (er worden slechts enkele archeologische documenten genoemd).

Door de grote toestroom van mensen uit de omgeving na 1222 moest de stad worden uitgebreid, vooral naar het oosten. Het stadsgebied groeide hierdoor met ongeveer 40%. Het "Öwwerveedel" (d.w.z. overkwartier) werd opgenomen in de stevige bakstenen muur die nu gebouwd werd.

Dit werk was rond 1400 voltooid. Van de vier stadspoorten wordt de Neutor in het zuiden al in 1308 genoemd en de Ravarditor in het westen al in 1310, de Viehtor in het noorden en de Ostertor in het oosten iets later. De locatie van de poorten is

noorden en de Ostertor in het oosten iets later. De locatie van de poorten is archeologisch bewezen. Deze uitbreiding van de vestingring, met name naar het oosten, gaf de stad de omvang die ze gedurende de middeleeuwen en tot in de 19e eeuw behield.

De omvang van deze middeleeuwse stad blijkt uit de afmetingen: van west naar oost, van de Ravarditor tot de Ostertor, hemelsbreed ongeveer 700 meter; van de Viehporte in het noorden tot de Neutor in het zuiden, 472 meter. Een corridor rond de stad binnen de muren is ongeveer 1750 meter lang.

De rivierbedding van de Aa is tijdens de uitbreiding van de stadsversterkingen verschillende keren verlegd. De hoofdbedding van de Aa werd het westelijke deel van de gracht in de tweede fase van de ontwikkeling van de stad.

Stadsarchieven documenteren de derde bouwperiode van 1400 tot 1480 met uitgebreide en gevarieerde werkzaamheden aan alle delen van de vestingwerken. Archeologische vondsten op de vestingwerken, bijv: In de zuidelijke muur werd in 1986 het langste deel van de fundamente van de stadsmuur tot nu toe opgegraven, 33 meter lang en 90 cm breed, bewaard tot 1,20 meter onder straatniveau. In het onderste deel waren de funderingen tot 1,20 meter breed. (aangegeven in de bestrating, informatiebord op de muur).

Door de eeuwen heen moest de gracht worden hersteld, uitgebreid en schoongemaakt. De gracht was eigendom van de stad Bocholt. Overblijfselen van de gracht waren op sommige plaatsen nog te zien tot in de jaren 1920.

In de 19e eeuw verdwenen de vestingwerken voorgoed: in 1802 waren de stadsmuren en poorten al in verval geraakt. In 1846 werd de laatste poort, de veepoort en het poortgebouw, verkocht voor de sloop. (Voor de verdere ontwikkeling van de stadsversterkingen, zie het verslag over de Hessische periode en de Gäle Wäterken).

Literatuur: Cornelia Heintz, Over de geschiedenis en topografische ontwikkeling van Bocholt, in: UNSER BOCHOLT Jg 38 (1987), H.2/3, p.7/8.

Werner Sundermann, Stadtkernarchäologie ergänzt historische Nachrichten (Verslag over archeologische kenmerken en vondsten met speciale aandacht voor de middeleeuwse en moderne vestingwerken van de stad Bocholt), in: UNSER BOCHOLT Jg 38 (1987), H. 2/3, p. 37ff.

Werner Sundermann, Das befestigte Bocholt, in: UNSER BOCHOLT Jg 43 (1992), H. 1, p. 52-54.

Werner Sundermann / Georg Letschert, Stadtgeschichte und Archäologie, in: UNSER BOCHOLT Jg. 48 (1997), H. 2, p. 30, 31, 34.

Werner Sundermann / Georg Letschert / Jens Alvermann, Van de steentijd tot heden, in: UNSER BOCHOLT Jg. 55 (2004), H. 3, p. 15-17.

– BeLa, de counselingwinkel & het café

Het idee van de "Counselling Shop & Café", dat de Sociale Dienst van Katholieke Vrouwen (SKF) in Bocholt voor ogen had toen het in september 2005 werd geopend, is

de kern geworden van steeds nieuwe ideeën. Het bijzondere van de dienst is de combinatie van counseling en contactcafé.

Naast algemene sociale begeleiding wil BeLa aspecten van eerder begeleidingswerk combineren tot een synthese en nieuwe wegen en ontwikkelingen verkennen. De SKF biedt de volgende diensten en aanbiedingen:

- **Algemene sociale begeleiding**
- **Dienst voor adoptie en pleegkinderen**
- **Zwangerschapsbegeleiding**
- **Seksuele voorlichting en counseling**
- **Ambulant begeleid wonen voor geesteszieke vrouwen en mannen**
- **Begeleidingsvereniging Groepsprogramma's voor geesteszieken**
- **Werving en training van vrijwilligers**

Het BeLa is aantrekkelijk vormgegeven om een zo breed mogelijke groep mensen te bereiken. Het biedt de mogelijkheid om contact te maken met andere bezoekers en met de medewerkers van het counselingcentrum.

De BeLa werkt aan beide kanten van de gang. Aan de ene kant hebben de gasten het naar hun zin, aan de andere kant geven de maatschappelijk werkers steeds meer advies en hulp bij sociale vraagstukken. Het BeLa verandert de perceptie van mensen over de betekenis en de noodzaak van sociaal werk.

Iedereen kan bij het BeLa binnenlopen voor een kopje koffie en ook naar het visueel afgeschermd bureau gaan. De adviseurs van de verschillende diensten geven om de beurt meer dan 30 uur per week advies. Alleen al de stijgende aantallen laten zien hoe groot de behoefte aan hulp echt is. De BeLa heeft al 100 vrijwilligers geworven en soms brengen ze zelf de taak mee die ze willen doen. Vier gepensioneerde leraren namen contact op kort nadat het centrum in het voormalige pand van een galerie was geopend.

Ze wilden huiswerkbegeleiding bieden. Nu zijn er twee groepen voor migrantenkinderen, die beurtelings door 19 vrijwilligers worden begeleid. Met succes, zo melden de leerkrachten. Nog eens 14 vrijwilligers bieden twee conversatiecursussen voor migrantenvrouwen, waarin ze praktische levensvaardigheden oefenen, zoals het schrijven van een excuusbrief voor school. Een alfabetiseringscursus wordt overwogen omdat bleek dat veel van de vrouwen in hun thuisland nooit naar school zijn geweest.

Veel dingen kunnen van tevoren worden georganiseerd. De vrijwilligers in het café praten met de gasten en dat is vaak genoeg. Ze weten ook wanneer de specialist moet

worden ingeschakeld. Dit komt omdat de vrijwilligers training krijgen en hun ervaringen delen tijdens regelmatige teamvergaderingen. Het is fijn om te zien dat veel vrijwilligers hier samenkomen en betrokken raken bij een zinvolle taak.

De BeLa heeft ook een positieve verandering in gang gezet voor de Osterstrasse. Het maakt deel uit van de voetgangerszone, maar werd gekenmerkt door lege etalages en nieuwe gokwinkels. Deze zijn weer verdwenen en er is een delicatessenzaak naast geopend. Hier komen niet alleen hulpzoekenden, maar ook slenteraars die graag van de gelegenheid gebruik maken om de zelfgebakken taarten te proeven, een keuze te maken uit het uitgebreide koffiessortiment of gratis te internetten op een van de twee pc-werkplekken. De reclamevereniging is ook tevreden en ziet de BeLa niet als concurrentie voor andere cafés. Ondertussen trekt de "Bocholter Lesewinter", die naar de BeLa is verhuisd, cultureel geïnteresseerde gasten aan. Met alle activiteiten die worden aangeboden, barst het al uit zijn voegen, maar een nabijgelegen parochiezaal kan ook worden gebruikt.

Bron: Caritasverband für die Diözese Münster e. V. Presse-Information, 11 mei 2007, Soziales Café wird zum Stadtgespräch Faltblatt BeLa

— Dr. Wilhelm Benölken

Dr. Wilhelm Benölken, specialist in oor-, neus- en keelgeneeskunde, bekleedde het ambt van burgemeester na de bezetting van de stad Bocholt eind maart 1945 tot de eerste gemeenteraadsverkiezingen in 1946.

Wilhelm Benölken werd op 5 september 1889 geboren in Asbeck (district Ahaus). Na zijn schooltijd studeerde hij medicijnen in Marburg, Kiel, München en Giessen, waar hij in mei 1919 promoveerde tot doctor. Zijn opleiding tot medisch specialist volgde hij bij Prof. Dr. v. Eicken in Giessen, destijds een van de meest vooraanstaande experts op het gebied van oor-, neus- en keelgeneeskunde. In 1920 vestigde hij zich in Bocholt als eerste KNO-arts in het westelijke Münsterland. Hij was hoofd van de keel-, neus- en oorafdeling in het St Agnes Ziekenhuis. Het succes van zijn medische vaardigheden werd al snel bekend en erkend buiten Bocholt.

Dr. Benölken werd op 1 april 1945 door de Britse militaire autoriteiten benoemd tot "Captain of the City". Op een beknopte maar toegewijde manier deed Dr. Benölken alles wat hij kon om de belangrijkste noden van de gebombardeerde bevolking te lenigen: Honger, kou en woningnood. Namens de Britse militaire autoriteiten stelde hij een raad samen waarvan de samenstelling een politieke dwarsdoorsnede van de bevolking van Bocholt moest vertegenwoordigen.

Om de bewoonbaarheid van de gebombardeerde stad enigszins te verbeteren, riep Dr. Benölken op tot een zogenaamde dakpannencampagne in de zomer van 1945: In de

landelijke omgeving van de stad moesten agrarische bijgebouwen die niet dringend nodig waren, bedekt worden. De dakpannen moesten worden gebruikt om daken van huizen te dichten die slechts licht beschadigd waren. De campagne verliep echter erg traag door de onwil van de lokale boeren. In november 1945 lagen er nog maar een half miljoen dakpannen meer op de beschadigde huizen in de stad - Benölken werd zwaar aangevallen in de gemeenteraad, vooral door de communisten, en ook in zijn partij, de CDU, werd hij bekritiseerd.

In 1946 besloot Dr. Benölken zijn specialistenpraktijk weer op te pakken en legde op 29 oktober 1946 zijn ambt als burgemeester neer. Op 10 januari 1947 eerde de gemeenteraad Benölken door de veemarkt om te dopen tot Benölkenplatz. Hij sloot zijn praktijk in 1963 en stierf na een lang ziekbed op 18 oktober 1965.

Benölkenplatz

Het plein ligt aan de noordkant van de stad voor het gerechtsgebouw. Het was een veemarkt en kermis tot na de Eerste Wereldoorlog, toen het werd aangelegd.

Op dit plein, dat in 1900 van Viehmarkt werd omgedoopt tot Neuplatz, werd in datzelfde jaar een kassagebouw voor de stadskas en de gemeentelijke spaarbank neergezet. Het plein werd later Kaiser-Franz-Josef-Platz genoemd.

In 1936 werd het plein omgedoopt tot Hermann-Göring-Platz en werd er een gedenkteken opgericht ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog en de strijd om het Derde Rijk.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het monument afgebroken als overblijfsel uit de nazitijd en werd het plein aangelegd.

De huidige naam herinnert aan de eerste burgemeester van de stad Bocholt die na de Tweede Wereldoorlog door de Britse bezettingsmacht werd benoemd, de keel-, neus- en oorarts **Dr. Wilhelm Benölken**.

Lit:

Wilhelm Seggewiß, Bocholter Straßen erzählen Geschichte, in: Unser Bocholt Jg. 38 (1987), H. 2/3, p. 90.

Gerhard Schmalstieg, Straßennamen in Bocholt nach nur hier bekannten Personen, in: UNSER BOCHOLT Jg. 55 (2004), H. 4, p. 53-72.

Bron: Gerhard Schmalstieg, Waar komt de naam van de "Schwartzstraße" vandaan?

— Bernhard-Otte-Straße

In 1976 hernoemde de stad Bocholt de voormalige Grenzstraße in Biemenhorst naar de vakbondsleider Bernhard Otte (1883-1933).

Lit:

Wilhelm Seggewiß, Bocholter Straßen erzählen Geschichte, in: UNSER BOCHOLT Jg. 40 (1989), H. 3, p. 51.

Bron:

Gerhard Schmalstieg, Waar dankt de "Schwartzstraße" zijn naam aan?

— Bertold-Löwenstein-Platz

In 2005 werd het zuidelijke deel van de Liebfrauenplatz omgedoopt tot Bertold-Löwenstein-Platz ter nagedachtenis aan het laatste hoofd van de Joodse gemeenschap in Bocholt, Bertold Löwenstein (1882-1945).

— Begeleid wonen

Assistent wonen is een manier om de kloof te dichten tussen ambulante hulp of zorg in een privéwoning en intramurale zorg in een verzorgingstehuis. Zelfstandig wonen en het huishouden worden gehandhaafd zoals in een privéwoning, maar tegelijkertijd worden veiligheid, geborgenheid en hulp geboden. Daarnaast kunnen sociale contacten worden bevorderd en isolatie en terugtrekking worden voorkomen door de gemeenschappelijke ruimtes.

Begeleid wonen wordt momenteel aangeboden door verschillende instellingen in Bocholt.

Begeleid wonen - aanbieder:

Haus vom Guten Hirten, Karolingerstr.65, 46395 Bocholt, Telefoon: 02871 / 9580 21
Eenpersoonsappartementen,
3 tweepersoonsappartementen

Jeanette - Wolff - Centrum, Dürerstr.1, 46399 Bocholt, Telefoon: 02871 / 3421
Wooncomplex Dürerstr.1
14 eenpersoonsappartementen

Kardinal - Diepenbrock - GmbH, Weberstr.6, 46397 Bocholt, Telefoon: 02871 / 25540

Domizil Diepenbrock, Adenauerallee 96, 46397 Bocholt

48 eenpersoonsappartementen

22 twee - persoons - appartementen

Stichting Kardinaal Diepenbrock, Schonenberg 7, 46397 Bocholt

28 éénpersoonsappartementen

18 tweepersoonsappartementen

Leben im Alter, Werkstr.19, 46395 Bocholt, Telefoon: 02871/ 2176566

6 eenpersoonsappartementen

16 tweepersoonsappartementen

Ev. Johanneswerk e.V.

Europaprojekt, Telefoon: 0151 - 17422888

Wooncomplex Bültenhaus, 46399 Bocholt - Suderwick, Hellweg 48-50

12 appartementen

Senator Senioren- und Pflegeeinrichtung GmbH, Schanze 32-36, 46399 Bocholt,

Telefoon: 02871 / 2365 -0

Seniorenresidentie Schanze

14 appartementen

Lit. Bocholt voor senioren (brochure)

Biemenhorstschool

In 1890 diende de toenmalige koninklijke districtsschoolinspecteur Stork een aanvraag in voor de bouw van een lagere school voor de toen onafhankelijke gemeente Biemenhorst. Na goedkeuring door de koninklijke regering in Münster werd het schoolgebouw met onderwijzerswoningen gebouwd door de Bocholtse aannemer Josef Hülskamp en op 18 april 1895 ingewijd als Marienschule Biemenhorst. De eerste leraar van de eenklassige dorpsschool was Julius Vehlhorn. 51 kinderen kregen les in één lokaal.

In 1908 moest er nog een schoolgebouw met twee klaslokalen worden gebouwd en in 1912/13 nog een met een lerarenflat. Schoolhoofd Julius Vehlhorn ging op 1 oktober 1931 met pensioen en werd opgevolgd door Heinrich Hillermann, die sinds 1911 in Biemenhorst les had gegeven.

De Tweede Wereldoorlog veroorzaakte grote schade aan de gebouwen en renovatiewerkzaamheden duurden van 1946 tot 1949. Het huidige hoofdgebouw werd

renovatie van de zaalmeden duurde van 1976 tot 1977. Het huidige hoofdgebouw werd in 1951 gebouwd. Heinrich Hillermann ging op 30 maart 1957 met pensioen en werd opgevolgd door Otto Morick. In 1965 werd nog een schoolpaviljoen gebouwd.

Met de reorganisatie van het schoolsysteem in NRW in 1969 werd Marienschule Biemenhorst omgevormd tot een basisschool (leerjaren 1-4). Heinrich Gardemann

werd het nieuwe schoolhoofd. Hij leidde de school tot 1987, toen Norbert Goldewijk de leiding overnam.

Ook in 1987 verhuisde de school naar een uitbreiding van het hoofdgebouw met 2 klaslokalen, een lerarenkamer en een multifunctionele ruimte.

Tijdens de gemeentelijke herindeling in 1975 werd het district Liedern-Werth opgeheven en de gemeente Biemenhorst bij Bocholt gevoegd. Omdat er een Mariengymnasium in Bocholt was, werd de Marienschule Biemenhorst omgedoopt tot Biemenhorster Schule.

*Referentie:*Festschrift zum 100-jährigen Bestehen der Biemenhorster Schule, Bocholt, 1990.

Heiligdom "St. Michael" (in de volksmond bekend als "Am Aartsengel")

Kort voor de stadsgrens in de richting van Rhede, aan de linkerkant van de Münsterstraße tegenover huisnummer 248, staat het standbeeld van de aartsengel Sint-Michaël op een hoog voetstuk.

"Well Baumberg zandsteen... Barokke beeldengroep van hoge artistieke kwaliteit. Ongebruikelijk als straatschrijn, stilistisch nauw verwant aan de allegorische tuinfiguren in kasteeltuinen."

Links en rechts van de sokkel ligt een grote zwerfkei als gedenkteken voor de gevallen en vermisten van beide wereldoorlogen in de gemeente Hohenhorst.

Het Westfaalse bureau voor monumentenzorg in Münster dateert het wegkruis "St. In vroegere tijden, toen de hoofdwegen nog niet zo breed waren als tegenwoordig, werd het aartsengelmonument "St. Michael" met de gedode duivel omringd door bomen en struiken. Het zag er spookachtig uit. Er worden vandaag de dag nog steeds veel spookverhalen verteld.

Het heiligdom bevond zich oorspronkelijk waarschijnlijk op het terrein van de technische hogeschool. Leden van de Schützengilde St. Michael Bocholt-Hohenhorst e.V. melden dat toen hun vereniging in 1851 werd opgericht, het schrijn op dezelfde

plek stond als vandaag de dag en het was naar dit schrijn dat ze nu schuttersgilde "St. Michael".

Het schuttersfeest wordt elk jaar op zondag gehouden "At the Archangel" ter nagedachtenis aan de gevallen en vermisten van beide wereldoorlogen. Na afloop paraderen de schutters over de Ziegelheide naar de feesttent. Het onderhoud en de inrichting van de buitenruimte van het wegkruis, zoals het planten van bloemen, wordt

uitgevoerd door leden van het Sint-Michiëlsschuttersgilde. De kosten voor de bloemendecoratie en dergelijke worden betaald door de stad Bocholt.

Het hotel-restaurant "Am Erzengel" in de Münsterstraße nr. 252 kreeg op 28 mei 1955 officieel de naam "Am Erzengel". Dit is ook de naam van de parknederzetting "Am Erzengel" (ook "Erzengelsiedlung") in het oosten van de stad ten noorden van de Münsterstraße, die tussen 1965 en 1967 werd gebouwd volgens de ontwerpen van professor Deilmann; de straten werden vernoemd naar Oost-Duitse steden.

Lit. UNSER BOCHOLT, 1981, uitgave 3, p. 45.

Weidlich geïllustreerd boek "Bocholt", Frankfurt 1971, afb. 29.

Bron:

Mondelinge informatie van:

De heer Josef Schwanekamp, Bocholt, 2007 en

Mevrouw Bierstett, Bocholt, 2007.

Binnenland Aa

Nadat Bocholt in 1222 stadsrechten kreeg, moesten de inwoners van de stad en het platteland beter beschermd worden tegen aanvallen van bureu.

De vestingwerken, die voorheen alleen uit wallen en grachten bestonden, versterkt met palissaden en planken, werden vernieuwd en aangepast met bakstenen muren. In de 13e eeuw kreeg de Aa een nieuwe richting in het zuidoosten. Terwijl de Aa voorheen een meanderende loop had in de buurt van de kerk en de Ravardistrasse, werd de hoofdbedding iets naar het zuiden verplaatst, zodat de oude tak bleef bestaan en de molen bleef voeden, terwijl de nieuwe tak diende om de stad te versterken. Een nieuw sluisstelsel regelde het waterniveau in de stadsgrachten. Zo kon de vitale molen blijven draaien. Op oude kaarten werd de Binnenaa ook de Mühlengraben genoemd.

Drie bruggen leidden door de redoute naar het stadscentrum. In het verlengde van de Schanze, ongeveer waar nu de tuinmuur van de parochietuin van Sint-Joris staat, leidde een smalle brug naar de Neustraße. Het werd "Kernebrügge" genoemd naar een oude verdedigingstoren in de stadsmuur.

Een tweede brug leidde over de Brückenstraße naar de Ravardistraße. Deze heette "Schevenbrügge", genoemd naar de adellijke familie von Scheven die hier ongeveer 300 jaar geleden hun huis hadden. Het gebouw viel in 1945 ten prooi aan de bommen. Tot die tijd werd het huis gebruikt door het bedrijf August Fischer.

Je kon over de brug bij de stadssluis met een kleine voetgangersbrug voor de molen ("Wietholds Brüggesken") via de Wietholdstiege naar de Ravardistraße. Kort na de molen voegde de Binnenaa zich weer bij de "grosse Aa".

Na de oorlog werd de rivierbedding van de Binnenaa volgestort met puin. Het pad dient nu als aanvoerroute voor de winkels aan de Ravardistraße. Hierdoor kon de molen zijn eigenlijke functie niet meer vervullen.

Literatuur: Werner Sundermann, Das befestigte Bocholt, in: UNSER BOCHOLT Jg. 43 (1992) H. 1, p. 52.

Anna Lindenberg, Eine Wanderung vom alten ins neuen Bocholt, p. 53, Drei Linden Verlag Grabenstädt 1989 en in: UNSER BOCHOLT 1954 - 1959 in afleveringen.

De Binnenmühle (Wietholds Mühle)

In de stadsgeschiedenis van Bocholt wordt de Binnenmühle voor het eerst genoemd in 1257 als eigendom van de bisschoppelijke zetel in Münster. Deze molen, die zich binnen de vestingwerken van de stad bevond, was waarschijnlijk de enige molen in de stad en de Feldmark. Aangenomen wordt dat hij behoorde tot het bisschoppelijke hof van Bocholt (Welschelo).

In de tweede helft van de 13e eeuw werd het meerdere keren verpand door burgers van Bocholt. In de volgende eeuw werden leden van de familie von Ulft ermee verrijkt. In 1386 verkocht de toenmalige eigenaar Wilhelm von Ulft het echter met toestemming van de bisschop aan ridder Bitter von Raesfeld.

Ondertussen had bisschop Heidenreich de stad Bocholt het privilege gegeven om een windmolen te bouwen (21 december 1382). Sindsdien wordt de molen beschouwd als waardevol gemeentelijk eigendom.

Een kleinzoon van Bitter von Raesfeld, Goswin von Raesfeld, voelde zich door de bouw van de molen in zijn rechten beknot en daagde de stad Bocholt voor de rechter. Hij beweerde dat de burgers en inwoners van de stad nu moesten malen op de inlandse molen die zijn eigendom was en nergens anders. Talrijke waarschuwingen en klachten aan het adres van de stad Bocholt, de bisschop en het domkapittel in Münster hadden geen succes gehad. Bovendien was er een sluis gebouwd op de Wesselweide, die ze naar believen konden openen en sluiten om het water van de rivier de Aa. dat gebruikt

werd om de binnenmolen aan te drijven, af te voeren of tegen te houden. De werking van de molen werd hierdoor aanzienlijk verstoord. Bovendien werd de vrije doorstroming van het water dat de binnenmolen aandreef door de palen belemmerd en werd de vroegere breedte van de rivierbedding versmald. Er waren zelfs gebouwen op de palen in de rivier gebouwd. Goswin von Raesfeld diende daarop een verzoek in om de molen af te breken en in zijn oude staat te herstellen. De stad betwistte al deze eisen. Na een lange juridische procedure werd de eiser veroordeeld in de kosten. De eiser ging verschillende keren in beroep. Terwijl de zaak in derde aanleg liep, overleed de eiser. Zijn vier zonen zetten de zaak echter voort. Ze probeerden via de Apostolische Stoel hun recht te halen. De officiële rechtbank in Keulen verklaarde dit echter niet-ontvankelijk en stelde de kosten die de gebroeders von Raesfeld aan de stad Bocholt moesten vergoeden onmiddellijk vast op 148 Rijnse guldens. Hiermee kwam een einde aan een langdurig proces dat bijna 25 jaar had geduurd.

Als gevolg van de secularisatie kwam ook de Binnenmühle, die eerder eigendom van de bisschop was geweest, in handen van prins Salm-Salm von Anholt. In 1805 kreeg de keizerlijke graaf August Ferdinand von Merveld zu Münster de molen als leengoed van prins Salm-Salm en in 1825 werd het zijn volledige eigendom. De huurder van de molen tijdens de secularisatie en later was de molenaar Kamphus.

Kort na 1790 kwam Johann Gerhard Wiethold uit Sprakel als molenaarsknecht op de molen werken. De dochter van de molenaar, Maria Katharina Kamphus, werd zijn vrouw. Hun zoon Franz trouwde in 1818 met Gertrud Schüring. Hun zoon Franz Casmir, de derde Wiethold op de molen, trouwde in 1840 met de buurmeisjesdochter Aleida Stevens.

Hij werd eigenaar van de molen in 1871. Zijn zoon Franz Wiethold, getrouwd met Lina Pottmeyer, werd zijn opvolger in de vierde generatie. De vijfde molenaar, Franz Wiethold junior, stierf samen met zijn vrouw in 1945 toen Bocholt werd verwoest. Hun dochter Hilde trouwde in 1949 met de molenaar Carl Stapelbroek (Carl was een afstammeling van de molenaar Carl Stapelbroek, die de molen van Anholt, gebouwd in 1787, vanaf 1919 had gepacht). Dit betekende dat de molen voor de zesde generatie in de familie van Wiethold was.

Na de oorlog kon Carl Stapelbroek de molen herbouwen. De oude levensader, de Binnena, was ondertussen gedempt met puin. Omdat de oude waterrechten nog geldig waren, moest er een kanaal van de Aa naar de molen worden aangelegd om de molens draaiende te houden. Zo kon het maalbedrijf toch in stand worden gehouden.

Tegelijkertijd werd ook een bekend merk veevoer verkocht. In 1970 werd het maalbedrijf gestaakt, de turbine verkocht en de waterrechten teruggegeven aan de stad.

Lit:

Friedrich Reigers, Beiträge zur Geschichte der Stadt Bocholt und ihrer Nachbarschaft, Bocholt 1851 pp. 239, 294, 397-399, 693-697.

Anna Lindenberg, Eine Wanderung vom alten ins neuen Bocholt, Beiträge zu einem Haus- und Bürgerbuch. Drei Linden Verlag, Grabenstädt, 1980

Haus- und Bürgerbuch, Die Linden Verlag, Grabenstadt, 1989.

Peter Theißen, Een tot nu toe weinig bekend stadsgezicht van Bocholt, in : UNSER BOCHOLT Jg. 53 (2002), H. 1, pp. 3-12.

Gesprek tussen de auteur en mevrouw Hilde Stapelbroek en de heer Thomas Stapelbroek in december 2006.

Bismarckstraße

Rond 1880 bouwde de firma Ludwig Schwartz een wegberm die vanaf de weg Bocholt - Borken, vanaf Schwartz' huis in de Münsterstraße (Woordhuis) over een nieuw gebouwde Aabrücke-brug naar het treinstation leidde. Dit pad werd in de volksmond Schwartz' Wegg genoemd. Het was een veelgebruikt verbindingspad tussen het treinstation en het oostelijke deel van de stad en was een privépad, omdat de wegberm alleen over land liep dat eigendom was van de firma Schwartz. Het bedrijf was daarom ook verantwoordelijk voor het onderhoud van zijn weg.

De eerste brug over de Aa werd begin jaren 1880 gebouwd door de firma Schwartz. Deze brug was licht geconstrueerd. De bovenbouw bestond uit liggers met houten vlonders. Omdat het lage talud van de weg bij overstromingen tot waterophopingen kon leiden, kreeg de firma L. Schwartz van de overheid de opdracht om de brug over de Aa te verhogen en om twee overstromingsopeningen te maken om veiligheidsredenen. De stad gaf een subsidie van 4.000 mark voor deze maatregel. In ruil daarvoor stelde de firma Schwartz de brug en de weg open voor het verkeer met ongeladen voertuigen. Deze overeenkomst werd rond 1890 gewijzigd. De brug werd eigendom van de stad en werd volledig opengesteld voor het publiek.

In 1898 liet de stad de rijbaan in massief beton aanleggen en voorzien van bestrating en stoepranden.

De straat kreeg zo officieel de naam Bismarckstraße.

Hoewel de 'IJzeren Kanselier' op dat moment op het toppunt van zijn macht was, zag de katholieke bevolking van Pruisen hem als de auteur van de Kulturkampf. Met de 'Preekstoelparagraaf' (die de geestelijkheid verbood om in het openbaar commentaar te geven op politieke gebeurtenissen) en het 'Broodmanddecreet' (het stopzetten van alle overheidsuitkeringen aan de katholieke kerk) had hij een wespennest doen ontstaan in het katholieke Bocholt.

In de "Geschiedenis van de stad Bocholt" van Reiger staat letterlijk: "Veel mensen waren beledigd door het feit dat de naam Bismarckstraße aan de voormalige "Schwartz-Wegg" werd toegevoegd en zo de herinnering aan de auteur van de Kulturkampf, waardoor de stad Bocholt en alle Pruisische katholieken in het algemeen zoveel leed werd berokkend, werd vereeuwigd. De naam 'Bismarckstraße' werd met ongenoegen en een afkeurend hoofdschudden ontvangen door het centrum van de burgerij van Bocholt.

Tijdens de uitbreiding van de binnenring bleef alleen het korte stuk van de Aabrücke-brug tot de Münsterstraße over voor de Bismarckstraße. Het deel vanaf de Kreuzstraße/Industriestraße tot aan de brug werd toegevoegd aan de Theodor-Heuss-Ring.

Lit:

Friedrich Reigers, Geschiedenis van de stad Bocholt. Deel 2, pagina's 206, 207, 257.

Wilhem Seggewiß, Bocholter Straßen erzählen Geschichte U.B.1987 Heft 2/3 pagina 92.

Blindenzorg

Blindenzorg wordt in de regio Bocholt al sinds 1949 geboden, eerst door de blindenvereniging Bocholt-Borken en sinds 1998 door de blinden- en slechtziendenvereniging Bocholt-Borken (BSV). Als zelfhulpgroep is deze vereniging de regionale onderafdeling van de wettelijk bevoegde en erkende non-profit Blinden- und Sehbehindertenverein Westfalen e. V. (BSVW). De naamsverandering van de vereniging in 1998 ging gepaard met een aanzienlijke uitbreiding van de groep mensen die ondersteund worden. Terwijl voorheen alleen "blinde mensen" met een nauwelijks bruikbare visuele beperking zich konden organiseren, kan nu iedereen die persoonlijke problemen heeft als gevolg van een significante visuele beperking lid worden of gebruik maken van de hulp van de vereniging.

Via haar vrijwilligers biedt de BSV individuele ondersteuning en begeleiding voor blinden en slechtzienden

- **bij dreigende blindheid, om zich voor te bereiden op de nieuwe levenssituatie, of**
- **na verlies van gezichtsvermogen, om zoveel mogelijk terug te keren naar een "normale"levensstijl;**
- **bij de aanschaf en het gebruik van specifieke hulpmiddelen voor blinden en slechtzienden;**
- **in zaken met betrekking tot financiële en andere uitkeringen in verband met handicaps.**

Terwijl in de beginjaren van de vereniging na de Tweede Wereldoorlog de nadruk van het werk van de vereniging lag op het bieden van persoonlijke en materiële steun aan sociaal achtergestelde leden, wordt vrijwilligerswerk in de blindenzorg tegenwoordig, in tijden van uitgebreide bescherming door de welvaartsstaat voor ernstig gehandicapte mensen, gekenmerkt door het cultiveren van de gemeenschap in regelmatige sociale of informatieve bijeenkomsten (bowlen, kaartspelen, koffieklets, barbecues, tandemtochten, kerstfeesten, demonstraties en tentoonstellingen van hulpmiddelen). Alle activiteiten van de vereniging waren en zijn erop gericht blinden en slechtzienden te beschermen tegen sociaal isolement en hen nieuwe moed en levenskwaliteit te

te deelnemen tegen sociaal toelichting en het mede te geven.

– Bloeddonatie

Op de XVII Internationale Rode Kruisconferentie in Stockholm in 1948 werd aanbevolen " dat de nationale Rode Kruisverenigingen actief zouden deelnemen aan de zaak van bloedtransfusie en zouden samenwerken met hun respectieve regeringen bij het oprichten van bloedtransfusieverenigingen of, indien nodig, het organiseren van dergelijke centra" .

Op 25 januari 1951 werd besloten een gezamenlijk bloeddonaatiecentrum in Düsseldorf op te richten voor de regionale verenigingen van het DRK Westfalen en Noordrijn. Het centrum begon zijn werkzaamheden in 1952. In Bocholt werd in 1952 ook de eerste bloeddonaatie gehouden in het gezondheidscentrum. "Bloed geeft leven", onder deze slogan hebben meer dan 100.000 mensen hun bloed gegeven bij het Rode Kruis Bocholt.

Lit.: Annemarie Rotthues, Over de geschiedenis van het Rode Kruis in Bocholt.

Een bijdrage aan het 100-jarig bestaan van actieve Rode Kruis-gemeenschappen, in: UNSER BOCHOLT Jg. 37 (1986) H. 2, p. 8 e.v.

Annemarie Rotthues, Het Rode Kruis van Bocholt. Van het begin tot heden, in: www.drk-bocholt.de, 2004.

– Bocholt als onafhankelijke stad

Op 1 september 1923 verliet Bocholt het voormalige district Borken en vormde een eigen stadsdistrict. In die tijd kon een stad zelfstandig worden en de status van district krijgen als ze minstens 30.000 inwoners had. Bocholt haalde dit aantal zelfs niet op de dag dat het werd uitgeroepen. Maar de vindingrijke Bocholters hadden een verordening uit 1815 opgegraven die toen nog geldig was.

De provinciale verordening bepaalde dat kleinere steden met minder dan 30.000 inwoners ook provincievrij konden worden als hun speciale omstandigheden dit toelieten en het provinciale parlement de aanvraag onder bepaalde voorwaarden goedkeurde. De toenmalige burgemeester, Dr. Otto Schmitz, kon dit bewijs leveren. De stad, die op de sluitingsdatum slechts 29.800 inwoners telde, werd dus op 1 september onafhankelijk van het district.

In de loop der jaren werden herhaaldelijk pogingen ondernomen om de districtsstatus van de stad terug te krijgen. De nationaalsocialisten probeerden dit al in 1934, maar toen was het de Britse militaire regering die Bocholt terug wilde geven aan het district, maar het administratieve centrum naar Bocholt wilde verplaatsen. Kort daarna kondigde de toenmalige burgemeester Dr. Benölken in een brief aan dat de zaak geregeld was.

Ondanks alle protesten en een openbare demonstratie van de bevolking onder leiding van de toenmalige burgemeester Günther Hochgartz, verloor de stad in 1975 haar status als district als onderdeel van de reorganisatieplannen van de staat (territoriale hervorming).

Lit.: Jan Nikolas Dicke, Het protest was tevergeefs. Tijdens de gemeentelijke reorganisatie won Bocholt land en mensen, maar verloor het zijn districtsstatus, in: UNSER BOCHOLT Jg. 55 (2004) H. 4, pp. 38-43.

Werner Gillen, 50 Jahre kreisfreie Stadt Bocholt, in: UNSER BOCHOLT Jg. 25 (1974), H. 1, blz. 1 e.v.

Hans D. Oppel, Wir lieben die Rheinländer, wir wollen sie nur nicht heiraten, in: Aktuelle Mitteilungen 50 Jahre CDU Bocholt, Sonderausgabe Bocholt 1996, pp. 16-17.

Bocholt, Johannes

Johannes Bocholt is de stichter en eerste rector van het Maagdenburgse broederhuis van de Broeders van het Gemene Leven. Hij werd geboren in Bocholt en stierf in Maagdenburg op 27 mei 1487. Peter Dieburg, rector van het broederhuis in Hildesheim, stuurde Johannes Bocholt in 1482 samen met Johannes Elshusen (overleden in 1507), een lekenbroeder en boekbinder, naar Maagdenburg met de opdracht daar een afdeling van de Broeders van het Gemene Leven op te richten.

Johannes Bocholt stuitte op veel weerstand en grote moeilijkheden, maar werd actief gesteund door de lijfarts van de aartsbisschop en de dompredikant in Maagdenburg en stichtte in 1484 het Hieronymushuis, dat Maarten Luther in 1496/97 als leerling bezocht.

Literatuur: Ernst Barnikol, Std. z. Gesch. der Brüder v. gemeinsamen Leben, 1917, 84 ?
Ernst Barnikol, Luther in Magdeburg u. die dortigen Brüderschulen, in: Theol. Arbeiten aus dem Rhein. Wissenschaftl. Prediger-Ver. NF 17 1917, 8 f.;
Ernst Barnikol, Das Magdeburger Brüderhaus, ibid. NF 19, 1922, 11 e.v.;
Wilhelm Brüggelboes, Die Fraterherren (Brüder des gemeinsamen Lebens) im Lüchtenhof zu Hildesheim (Diss. Münster), 1939; NDB II, 340f.; - RGG I, 1334

– Bocholter Aa

Johannes Bocholt is de stichter en eerste rector van het Magdeburger Broederhuis van de Broeders van het Gemene Leven. Hij werd geboren in Bocholt en stierf in Maagdenburg op 27 mei 1487. Peter Dieburg, rector van het broederhuis in Hildesheim, stuurde Johannes Bocholt in 1482 samen met Johannes Elshusen (overleden in 1507), een lekenbroeder en boekbinder, naar Maagdenburg met de opdracht daar een afdeling van de Broeders van het Gemene Leven op te richten.

Johannes Bocholt stuitte op veel weerstand en grote moeilijkheden, maar werd actief gesteund door de lijfarts van de aartsbisschop en de dompredikant in Maagdenburg en stichtte in 1484 het Hieronymushuis, dat Maarten Luther in 1496/97 als leerling bezocht.

Literatuur: Ernst Barnikol, Std. z. Gesch. der Brüder v. gemeinsamen Leben, 1917, 84 ?
Ernst Barnikol, Luther in Magdeburg u. die dortigen Brüderschulen, in: Theol. Arbeiten aus dem Rhein. Wissenschaftl. Prediger-Ver. NF 17 1917, 8 f.;
Ernst Barnikol, Das Magdeburger Brüderhaus, ibid. NF 19, 1922, 11 e.v.;
Wilhelm Brüggeboes, Die Fraterherren (Brüder des gemeinsamen Lebens) im Lüchtenhof zu Hildesheim (Diss. Münster), 1939; NDB II, 340f.; - RGG I, 1334

– Bocholter Aasee

De Bocholter Aasee werd in 1983 officieel geopend voor het publiek.

De Bocholter Aasee, een uitbreiding van de Bocholter Aa in het noorden, was oorspronkelijk gepland als een systeem om regenwater vast te houden. Het heeft een oppervlakte van 74 hectare, waarvan 32 hectare water, en biedt ruimte voor zeilen, surfen, roeien, pootjebaden en zwemmen. Andere sporten kunnen worden beoefend in het vrijetijds- en recreatiecentrum met minigolfbaan en overdekte recreatiehal. Aparte fiets- en wandelpaden en bankjes rond het meer nodigen uit tot wandelen, joggen, fietsen en luieren.

De avonturen- en constructiespeeltuin "BaBaLuu" nodigt kinderen uit om te bouwen, schilderen en spelen. Een andere grote speeltuin met een glijbaan, dubbele schommel, klimheuvel en verschillende kleine speeltoestellen is ook beschikbaar in het noorden. In het oosten ligt een zwembaai met een 15.555 m² grote ligweide met zandstrand en een 7.600 m² groot omheind zwemgedeelte.

Een multifunctioneel gebouw aan dit strand huisvest de DLRG reddingspost, een kiosk, toiletten, kleedkamers en douches. Hoewel dit strand gratis is, wordt het op

wekdagen bewaakt door badmeesters en op zon- en feestdagen door leden van de plaatselijke DLRG-groep in Bocholt.

In het zuiden, tegenover de baai, ligt de surfersbaai. Verder naar het westen is een kleine jachthaven met steiger en sloopshelling aangelegd, die voor de helft wordt gebruikt door een bootverhuurbedrijf en voor de andere helft door de belangenvereniging Aasee (zie ook: Bocholter Yachtclub e.V.). Hier is het mogelijk om waterfietsen en waterfietsen te huren of zeilles te nemen bij de zeilschool.

In het uiterste westen is een gebied voor modelboten. Daar staat het 6,5 meter hoge bronzen beeld "Jonas ontspringt aan de walvis", geschonken door Dr Ing. h.c. Alfred Flender voor het voormalige Waldbad (1962-1991), gemaakt door de Düsseldorfse beeldhouwer Max Kratz.

De Aasee heeft twee eilanden. Een ervan (in het zuidoosten) is een vogelreservaat dat niet betreden mag worden. Op het andere staat het Chinese paviljoen, een geschenk van de Chinese stad Wuxi.

Tijdens de baggerwerkzaamheden voor de Aasee in 1978 werden talrijke overblijfselen van ingeslagen palen en planken ontdekt op de voormalige plaats van de Königsmühle. Tijdens de daaropvolgende opgravingen door het Westfaalse Staatsmuseum voor Prehistorie en Vroege Geschiedenis in Münster werd een massieve houten fundering blootgelegd, waarvan wordt aangenomen dat het de overblijfselen van een oude molen zijn. Omdat deze fundering om conserveringsredenen alleen onder water bewaard is gebleven, werd de vindplaats onder water gezet en afgebakend nadat de opgravingen waren voltooid.

Lit: Wilhelm Kolks, Zum Bau unseres Aa-Sees an der Königsmühle, in : UNSER Bocholt, H. 4, pp. 3-7.

Philipp Hömberg, Eine kleine archäologische Untersuchung bei der Königsmühle in Bocholt, in: UNSER BOCHOLT Jg. 29 (1978), H. 4, pp. 8-10.

Werner E. Hasse, Bocholter Aasee, het gebouw van de eeuw, overgedragen aan het publiek, in: UNSER BOCHOLT Jg. 34 (1983), H. 4, pp. 49-50.

Hans D. Oppel, over de geschiedenis van de baden van Bocholt, in: UNSER BOCHOLT Jg. 41 (1990), H. 4, p. 12-26.

Bruno Wansing, www.bocholt.de

Margret Bongert en Lucia Graefenstein, De baden van Bocholt

Bocholter Bauverein eG

Bocholter Bauverein werd opgericht op 21 april 1898 en geregistreerd bij het Koninklijk

Kantongerecht op 23 mei 1898.

Leopold Driessen werd voorzitter van de Raad van Toezicht en Gustav Becker voorzitter van de Raad van Bestuur.

Tussen 1850 en 1900 steeg de bevolking van Bocholt van 4.737 tot 22.365 inwoners als gevolg van de industrialisatie. Voor hen moest huisvesting worden gecreëerd. Het doel van de bouwvereniging was om de kansarme bevolking van gezonde en goedkope woningen te voorzien, voornamelijk met een tuin of een stukje grond. Er mochten geen huurflats gebouwd worden. Het eerste project waren 16 flats in de Vereinsstraße. De prijs voor één woning was 4.080 mark. Tegen de Eerste Wereldoorlog waren er 140 flats gebouwd. Bijna het hele Yorckviertel werd gebouwd door de Bocholter Bauverein, 185 huizen met 363 appartementen. Op 31 december 2006 had de vereniging 1.873 leden.

Tot nu toe heeft de Bauverein meer dan 200 flatgebouwen met meer dan 1.250 appartementen en meer dan 900 koopwoningen met ongeveer 1.300 appartementen gebouwd. Eind 2006 had de Bauverein vaste activa voor een totaalbedrag van EUR 24,1 miljoen en een totaal kapitaal van EUR 30,6 miljoen.

Lit:

Walter Bösing / Hans Wiegink, Eine Genossenschaft im Wandel der Zeit - 100 Jahre Bocholter Bauverein eG, in: UNSER BOCHOLT Jg. 49 (1998) H. 3, p. 3-14.

Bocholter Bauverein, Verslag over het boekjaar 2006, Bocholt 2007.

Bocholter Bühne, onafhankelijk theater

De Bocholter Bühne is sinds 1995 vrij georganiseerd en onafhankelijk.

Van voorlopers in theatergroepen van het centrum voor gezinseducatie en het centrum voor volwassenenonderwijs ontwikkelde het zich tot een integraal onderdeel van het culturele leven in Bocholt.

Het publiek is net zo divers als het programma zelf:

Bij de "Impromatch" (improvisatietheater) zitten andere mensen dan bij de lezingen, en weer anderen zijn te zien bij de producties.

In 1996 realiseerde de groep haar visie van "Figurines", dat zijn mensen die schetsen laten zien van een personage dat als gast uit een geabstraheerde werkelijkheid in onze werkelijkheid verschijnt. Deze figuurtjes zijn ook graag geziene gasten bij andere evenementen in de omgeving van Bocholt.

In 1997 kreeg de Bocholter Bühne de Kleinkunstpreis van de stad Bocholt. Het certificaat luidt: "De jury ziet de Bocholter Bühne als een initiatief dat literair en scenisch verfijnde ideeën en thema's op een hoog theateraal niveau presenteert. De

culturele belevingsactiviteiten met de Bocholter Bühne zijn een belangrijke bijdrage aan het theatergebeuren in Bocholt."

Het ensemble bestaat uit ongeveer 20 leden in de leeftijd van 18 tot 50 jaar - scholieren, studenten, leerlingen en hobbykunstenaars uit verschillende beroepen.

Het wordt geleid door Ralf Melzow, regisseur, acteur en theaterdocent uit Münster. De permanente locatie is het Freie Kulturort Alte Molkerei, Werther Straße.

*Lit.*Kultur in Bocholt, die bocholter bühne in: UNSER BOCHOLT, vol. 57 (2006), nr. 1, pp. 12-15. www.bocholter-buehne.de

– Bocholt ververij en drukkerij

Het bedrijf werd begin 1933 opgericht door Franz Beckmann en Anton Böggering. In 1936 werd het omgezet in een commanditaire vennootschap (KG) met de naam Bocholter Färberei und Druckerei Böggering und Beckmann.

Nadat het bedrijf in maart 1945 volledig was verwoest, werd het opnieuw opgebouwd. Na de dood van zijn partner Beckmann werd Anton Böggering de enige directeur.

In 1948 richtte Anton Böggering samen met zijn neef Lore Weißing de Lowan-Filmdruckerei A. Böggering & Co. op. In 1962 kwam er een einde aan de verf- en drukkerij in Bocholt. Tegelijkertijd werd het bedrijf Lowan geliquideerd. Het bedrijf aan de Münsterstraße werd verkocht.

*Referentie:*Eduard Westerhoff, Die Bocholter Textilindustrie. Unternehmer und Unternehmen, 2e herziene druk, Verlag Temming Bocholt 1984, 255 pp.

– Gymnasium Bocholt

De oudste daarvan is het Sint-Jorisgymnasium (Latijnse school sinds 1785), lange tijd een jongensschool met klassieke vakken, die aanvankelijk bedoeld was om de volgende generatie theologen, juristen en leraren af te leveren en die na veel moeite uiteindelijk het Abitur mocht afgeven (1903).

Het tweede gymnasium in Bocholt werd in 1866 opgericht als middelbare meisjesschool en ontwikkelde zich in verschillende fasen tot het huidige Mariengymnasium, dat zich jarenlang richtte op de hogere opleiding van meisjes en

Mariengymnasium, dat zich jarenlang richtte op de hogere opleiding van meisjes en vrouwen.

Tussen 1905 en 1910 richtten de kapucijnen aanvankelijk een missieschool op, die in de loop der jaren werd uitgebreid tot St Joseph's Grammar School (Kapu). Pas in 1974 werd het eindelijk door de staat erkend als een volwaardige middelbare school. In 1993 moest de bisschop van Münster de school overnemen omdat de orde de school niet langer kon onderhouden.

Aan het einde van de jaren 1960 maakten zowel de structurele uitbreiding van Bocholt als de stormloop op het gymnasium in het algemeen de oprichting van een vierde gymnasium in het noordoosten van de stad noodzakelijk, dat de naam Euregio-Gymnasium kreeg (bijnaam "Schneiderianum", omdat de toenmalige burgemeester Schneider aandrang op de oprichting ervan en er ook het eerste schoolhoofd werd).

Sinds de Conferentie van Ministers van Onderwijs en Culturele Zaken in 1972 alle gymnasia ontypologiseerde, d.w.z. een beperkt vakkenpakket op alle gymnasia afschafte en co-educatie toestond, en vanaf het schooljaar 1974/75 overal differentiatie in de bovenbouw invoerde, is het uiteindelijk hetzelfde welk gymnasium een meisje of een jongen kiest om de Abitur te behalen, afgezien van kleine verschillen in het vakkenpakket. Locatie en/of familietradities geven vaak de doorslag.

Zie:Schulheft, in: UNSER BOCHOLT Jg. 30 (1979) H. 3, p. 15 e.v.

Bocholt hulpprojecten in Afrika

Vele Bocholtse parochies en particulieren helpen in Afrika op een liefdadige en economische manier. De noodzakelijke giften worden bijeengebracht door de medewerking van vele vrijwilligers. Er worden bazaars, cafetaria's en vastendiners georganiseerd, steungroepen gevormd en sponsoring aangeboden. De opbrengsten van concerten, theatervoorstellingen of bedrijfsfeesten worden ook vaak specifiek gedoneerd aan de Afrikaanse hulpprojecten. De projecten in detail:

Protestantse parochie Bocholt

- Partnerschap met de Ebenhaeser gemeenschap in Rehoboth/Namibië - cofinanciering van een kleuterschool en betaling van drie medewerkers
- Contacten met een vrouweninitiatief in Katutura/nabij Windhoek
- Talrijke sponsorschappen voor kinderen in verschillende Afrikaanse landen

Parochie van Sint Joris

- Missieproject "Mai a Murungu" in Marera/Mozambique - Ondersteuning van de zusters "Our Lady" die daar sinds 1984 werken

De focus van het werk in samenwerking met de bevolking ligt op

- Schoon drinkwater,
- Families leren hoe ze voor kinderen en baby's moeten zorgen,
- Het bouwen van eenvoudige basisscholen,
- instructie in veld- en tuinbouw

Parochie Maria Trösterin, Mussum

- Steun voor Pater Stanislaus Onyemere in Nigeria - bouw van een kleuterschool
- Massale giften gaan naar pater Hermann Klein-Hitpaß in Enugu/Namibië
- Hulp voor daklozen en aidspatiënten

Norbertusparochie

- De e. V. Bolingani steunt het project "Hikaf" (hulp voor kinderen uit arme gezinnen) in Kinshasa/Dem. Rep. Congo. In dit centrum, opgezet door priester Hippolyte Badika, krijgen arme kinderen en jongeren een gedegen en duurzame opleiding. Talrijke peterschappen werden door Bocholt-families overgenomen.

Parochie van Onze Lieve Vrouw

- Twee huismissionarissen van de parochie worden ondersteund in Afrika.
  - Pater Heinz Ernst in Otjiwarongo/Namibië onderhoudt een kostschool met de donaties,
  - Pater Wilhelm Deutmeyer in Zuid-Afrika leidt priesters op en bouwt een nieuw seminarie.

Parochie van St Ewaldi

- De parochie sticht de organisatie ECEF (Ewaldi Children Education Fund). Weeskinderen en door de oorlog beschadigde kinderen in Kampala/Uganda krijgen via sponsoring de kans om in relatieve veiligheid op te groeien en naar school te gaan. De coördinator in Oeganda is sociaal werker Steven Sango Mugerwa.

Sint-Helenaparochie, Barlo

- De missiezuster van het Heilig Hart van Jezus, Zr. M. Isfrieda in Mariental/Namibië, ontvangt geld van verschillende groepen in de parochie (vrouwengroep, familie Kolping, kerkkoor en particuliere giften), dat wordt gebruikt voor behoeftige kinderen.

Paulusparochie

- De "One World Circle", een steungroep van deze parochie, steunt een medische missiezuster in Ethiopië. Zr Rita werkt als gynaecoloog in een ziekenhuis in Attat.

Alle donaties worden gebruikt voor dit ziekenhuis.

Heilig Hart van Jezus parochie

- Sinds 1972 zijn er contacten met Bigada/Uganda. Het klooster van de zusters Banabikiri wordt hier ondersteund:
  - Renovatie van de pastorie, nieuwbouw van het zustershuis en een ziekenhuis. Er zijn tal van sponsorschappen voor schoolkinderen.

Particuliere initiatieven

- Sinds 1989 helpt de familie Kroesen uit Mussum het St. Carolus Health Centre in Mtinko/Tanzania, waar hun zoon als arts werkte. Dankzij giften in natura (St. Agnes Hospital), regelmatige financiële donaties (Flender company) en veel financiële steun van vrienden en bekenden is het ziekenhuis uitgebreid en medische apparatuur aangeschaft.
- Van 1999 tot 2001 was de Nigeriaan Godwin Okolo priester in de Ludgeruskirche in Spork. Hij wilde een rolstoel meenemen voor een vriend thuis. De familie van de Velde in Spork hielp met de aankoop. Inmiddels zijn er honderden rolstoelen naar zijn thuisparochie in Onitsha/Nigeria gestuurd. 2003 Oprichting van de vereniging. www.demeca.org ↗
- De e. V. Sinothando (Zoeloe taal "We care for you") werd in 2002 opgericht vanuit de scoutingstam van de parochie St Joseph. Het doel van de organisatie is om aidswezen of kinderen die getroffen zijn door aids in Zuid-Afrika te helpen. Het hoofdproject, Hokisa (Home for Kids in South Africa), bevindt zich in de township Masiphumelele bij Kaapstad. De kinderen vinden hier tijdelijk onderdak voordat ze in pleeggezinnen in de betreffende gemeenschap worden geplaatst. In 2005 opende Hokisa een huis met negen eenvoudige wooneenheden voor hiv-positieve moeders. www.sinothando.de.vu ↗
- Nadat Simone Dohle een vrijwillig sociaal jaar had volbracht in Kalangala in het zuidwesten van Oeganda, werd in 2004 de organisatie Kanlangala e. V. opgericht. De organisatie heeft als doel de levensomstandigheden van de dorpsgemeenschap te verbeteren. Vooral aidswezen worden geholpen door middel van zorg, onderwijs en medische behandeling. Een schoolcentrum met klaslokalen, slaapzalen, lerarenwoningen en een keuken is al operationeel, maar moet nog worden uitgebreid. De bouw van een tweede regenput moet de levering van schoon drinkwater garanderen. www.kalangala.de.vu ↗
- 25 jaar geleden maakte voormalig directrice Angelica Rems haar eerste contact met mensen in de Democratische Republiek Congo (toen Zaïre). Dit resulteerde in een hulpproject met als hoofddoel menselijke zorg en medische behandeling voor zieke weeskinderen. In Mont Ngafula, vlakbij de hoofdstad Kinshasa, werd een ziekenhuis gebouwd dat plaats biedt aan 300 kinderen, maar vaak overbevolkt is. Dit ziekenhuis moet worden uitgebreid en de medische zorg moet worden

verbeterd.

Omdat de kinderen niet door hun familieleden verzorgd kunnen worden, zoals meestal het geval is in Afrika, worden er helpers ingezet om de patiënten te voorzien van familiewarmte. Mevrouw Rems wordt ondersteund door de gelovigen van de parochie van St George, de breigroep van Spork, de kinderen van St George's School en haar familie.

– Bocholt kermis

De kermis van Bocholt vindt elk jaar plaats op de 3e zondag in oktober. Het feestmaal bestond uit Knockenpott en boekweitpannenkoeken. Gelegenheid: herdenking van de wijding van Sint Joris. Boeren kwamen naar de stad, net als een familie koorddansers en een tandarts. Later kwamen er ook reizende kooplieden die de gezinnen voorzagen van alles wat ze niet zelf in de landbouw produceerden: Potten, ketels, spijkers, gereedschap, gips en snuisterijen. In het midden van de 19e eeuw was er een kleine stad met kraampjes op het marktplein waar allerlei goederen te koop werden aangeboden door handelaren van buiten de stad, waarbij snoepgoed, vooral de zogenaamde Moppen (koekjes), de hoofdrol speelden.

De eerste draaimolen kwam naar Bocholt aan het einde van de 19e eeuw. Het werd aangedreven door een paardje. s Avonds brandden er petroleumlampen in het frame. Er waren balladeurs met hun moritetten, het panopticum, kijkdozen, een kalf met twee hoofden, de "dame zonder buik".

Na de oorlog werd de traditie voortgezet met bijvoorbeeld de goochelaar Alexander Arion; tegenwoordig is de kermis van Bocholt de belangrijkste attractie in Westmünsterland met wel 260 showmannen. De Bocholters dateren de kermis zelfs naar de kermis: "voor" of "na de kermis" of de "K-maand" ("K" voor aardappelen, kleding, kermis, later ook voor kolen). Zelfs vandaag de dag is de kermis niet alleen een "kermis", maar wordt deze nog steeds gevierd met een kerkdienst en receptie in de kerk en de parochiezaal van St George. Op de maandag van de jaarmarkt werden optochten georganiseerd.

Zie voor meer informatie: Charlotte Kersting, Kirmes - eine Stadt feiert, in: UNSER BOCHOLT Jg. 50 (1999) H. 4, pp. 209-211.

Dietmar Sauermann, Volksfeste im Westmünsterland, deel 1, Vreden 1983.

– Bocholt munten

De wieg van de Duitse koperen munten stond in Münster, waar de rendant van het domkapittel zogeheten beurspenningen uitgaf, die later het karakter van geld kregen. De stad Münster sloeg haar eerste gedateerde munten rond 1560.

Het tekort aan kleingeld dat voor het eerst in Münster ontstond, werd ook in de andere steden van het Münsterland gevoeld. Hoewel het tekort aan kleingeld in Bocholt al in 1595 merkbaar was, durfde de stad geen verzoek in te dienen bij de prins-bisschop.

Pas in 1615 diende Bocholt bij de prins-bisschop van Münster een verzoek in om koperen munten van in totaal 1000 rijksdaalders te mogen slaan, maar dit werd slechts goedgekeurd tot een bedrag van 400 rijksdaalders. In de tussentijd was de waarde van de Heller gedaald, zodat 21 Heller gelijk waren aan één Stüber.

In die tijd werden de waardecijfers in Romeinse cijfers geslagen en in 1616 verschenen de waarde aanduidingen IIII, III en II evenals XXI, X en XV op de Bocholtse munten. Volgens het autorisatiedocument van de prins-bisschop zijn dit alleen Heller-waarden. De Bocholtse munten van IIII, III en II zijn echter zonder twijfel centen. Dit betekent dat de Bocholtse munten tot twee verschillende muntstelsels behoorden, het Münster- en het Kleefse. Aangezien de Kleefse stuber (= XXI Heller) overeenkwam met de geldrische (in Nederland), konden de inwoners van Bocholt hun koperen munten gemakkelijk laten inwisselen in Münsterland, maar ook aan de Nederrijn en in de geldrische Achterhoek. De pfennig werden pas in 1616 geslagen.

In de 2e muntperiode van Bocholt, in de jaren 1689 en 1690, en in de 3e muntperiode, in de jaren 1761 en 1762, werden alleen hellerwaarden geslagen, namelijk XXI hellerstukken in alle genoemde jaren, XV/o hellerstukken, maar nog maar één keer in 1689, en X hellerstukken alleen in 1690 en 1762.

Dat de denominatie XXI betrekking heeft op heller, wordt op de Bocholtse munten in 1761 voor het eerst aangegeven door de toevoeging "HEL.". Vanaf 1689 vermeldt het opschrift op de Bocholtse munt met de denominatie XXI dat "60 gelijk was aan een keizerlijke thaler". Vanaf 1689 staat op de munten van XXI "1 S" (= 1 Stüber) naast het wapen.

Joseph Weingärtner erkende in 1872 dat een stuk van X Heller de helft van XXI Heller moest zijn, dus $10 \frac{1}{2}$ Heller, zodat de streep onder de X $\frac{1}{2}$ betekende. Het duurde echter tot de 20e eeuw voordat Josef Lessmann zich realiseerde dat de XV/o stukken $\frac{3}{4}$ Stüber moesten zijn, dus gelijk aan $15 \frac{3}{4}$ Heller. Het is heel duidelijk dat het teken XV/o $15 \frac{3}{4}$ (= $\frac{3}{4}$ Stüber) betekent. Dit is de horizontale lijn (zoals onder de X) en het teken o, dat niet moet worden geïnterpreteerd als nul, maar als de letter o en dat op zijn beurt moet worden gezien als een afkorting voor Ort (Nederlands oord) = $\frac{1}{4}$. De horizontale lijn - en de afkorting voor "Ort" resulteren in $\frac{1}{2} + \frac{1}{4} = \frac{3}{4}$

Op alle munten van Bocholt staat op de voorzijde het stadswapen met de inscriptie STADT BOCHOLT en het jaar van slaan. Het wapen van Bocholt bestaat uit een replica van het 13e-eeuwse schepenzegel en de Münster dwarsbalk, wat duidelijk maakt dat

het recht om munten te slaan moest worden verleend door de prins-bisschop van Münster. Het aantal bladeren en de wortels van de beukenboom veranderen echter in de verschillende cijfers van de vijf jaartallen in de drie muntperioden.

De munten van 1761 en 1762 dragen de toevoeging CUM PRI, CVM PRI of CUM PRIV, d.w.z. cum privilegio (met "munt"). De schildvorm verandert van de zogenaamde Engelse (een rechthoek waarvan de onderkant is vervangen door een beugel), naar de zogenaamde Spaanse en later naar een barokke, waarbij aan beide zijden van het schild uitsparingen zijn gemaakt voor de letters I en S (= 1 Stüber).

Lit. Lutz Ilisch, Anmerkungen zur Münzprägung der Stadt Bocholt, in: Unser Bocholt, 30.Jg.(1978), H.2, pp. 26-29.

Oliver Seggewiße, Das rätselhafte Münzgeld der Stadt Bocholt, in: Unser Bocholt, 54.Jg.(2004),H.3, p.72-74.

— Bocholter Platt

Een lokale variant van Westmünsterland Sandplatt. Dit ontwikkelde zich in de loop van meer dan duizend jaar uit het Oudsaksisch, dat tot de West-Germaanse taalfamilie behoort, en het latere Middelnederduits.

Bocholter Platt was lange tijd de spreektaal van de lokale bevolking. Pas na de Tweede Wereldoorlog en de periode daarna, met de instroom van talrijke ontheemden uit Oost-Duitsland, begon deze expressieve taal aan een geleidelijke maar onverbiddelijke neergang. De scholen droegen ook bij aan de achteruitgang door te proberen het Platt uit hun leerlingen te verdrijven, omdat het het leren van Hoogduits in de weg stond. Een vergissing! Deze onafhankelijke oude taal was als het ware de eerste vreemde taal, vergelijkbaar met Engels of Nederlands, die leerlingen thuis mondeling leerden vóór of naast het Hoogduits. Het openbare leven en een zekere arrogantie hielpen ook niet om deze oude cultuurtaal te behouden.

Vandaag zien we een voorzichtige omkering van dit proces. Literaire lezingen, theatervoorstellingen en bonte avonden in het Bocholter Platt behoren tot de best bezochte evenementen op het plaatselijke culturele toneel. De "Plattdütse Kring", een afdeling van de Verein für Heimatpflege Bocholt e. V., zet zich al jaren in voor het behoud van de "Bocholter Platt". De vereniging publiceert naslagwerken zoals het Bokeltse Wuerderbook, Bokeltse Leederbook, "Sprichwörter up Bokelts Platt", produceert video's en cd's, levert bijdragen aan lokale radio-uitzendingen en nog veel meer. Het tijdschrift Unser Bocholt publiceert regelmatig artikelen in het Nederduits. Een aantal boeken van Nederduitse auteurs, die in de plaatselijke boekhandel te koop zijn, helpen er ook voor te zorgen dat dit geërfde cultuurgood niet helemaal verloren gaat.

Als je vandaag de dag door het centrum van Bocholt loopt, kun je hier en daar nog steeds Bocholter Platt horen spreken, meestal door oudere mensen. De jongeren begrijpen het nog wel, maar durven de ietwat zware tongval van hun ouders niet te volgen. De hoop dat we over vijftig jaar nog steeds Bocholter Platt in onze straten zullen horen, is op wankelende grond. Maar hoop is niet verboden.

Lit. Bokeltse Leederbook, in: UNSER BOCHOLT Jg. 46 (1995) H. 3.

Bokeltse Wuerderbook, in: UNSER BOCHOLT Jg. 41 (1990) H. 2-3.

Spreekwoorden met idioom omhoog Bokelts Platt, in: UNSER BOCHOLT Jg. 54 (2003) H. 1.

Timothy Sodmann, Ist das Platt noch zu retten, in: UNSER BOCHOLT Jg. 51 (2000) H. 1 p. 46-47.

– Bocholt bronnen en bijdragen

Een lokale variant van Westmünsterland Sandplatt. Dit ontwikkelde zich in de loop van meer dan duizend jaar uit het Oudsaksisch, dat tot de West-Germaanse taalfamilie behoort, en het latere Middelnederduits.

Bocholter Platt was lange tijd de spreektaal van de lokale bevolking. Pas na de Tweede Wereldoorlog en de periode daarna, met de instroom van talrijke ontheemden uit Oost-Duitsland, begon deze expressieve taal aan een geleidelijke maar onverbiddelijke neergang. De scholen droegen ook bij aan de achteruitgang door te proberen het Platt uit hun leerlingen te verdrijven, omdat het het leren van Hoogduits in de weg stond. Een vergissing! Deze onafhankelijke oude taal was als het ware de eerste vreemde taal, vergelijkbaar met Engels of Nederlands, die leerlingen thuis mondeling leerden vóór of naast het Hoogduits. Het openbare leven en een zekere arrogantie hielpen ook niet om deze oude cultuurtaal te behouden.

Vandaag zien we een voorzichtige omkering van dit proces. Literaire lezingen, theatervoorstellingen en bonte avonden in het Bocholter Platt behoren tot de best bezochte evenementen op het plaatselijke culturele toneel. De "Plattdütse Kring", een afdeling van de Verein für Heimatpflege Bocholt e. V., zet zich al jaren in voor het behoud van de "Bocholter Platt". De vereniging publiceert naslagwerken zoals het Bokeltse Wuerderbook, Bokeltse Leederbook, "Sprichwörter up Bokelts Platt", produceert video's en cd's, levert bijdragen aan lokale radio-uitzendingen en nog veel meer. Het tijdschrift Unser Bocholt publiceert regelmatig artikelen in het Nederduits. Een aantal boeken van Nederduitse auteurs, die in de plaatselijke boekhandel te koop zijn, helpen er ook voor te zorgen dat dit geërfde cultuurgood niet helemaal verloren gaat.

Als je vandaag de dag door het centrum van Bocholt loopt, kun je hier en daar nog steeds Bocholter Platt horen spreken, meestal door oudere mensen. De jongeren

steeds Bocholter Platt horen spreken, meestal door oudere mensen. De jongeren begrijpen het nog wel, maar durven de ietwat zware tongval van hun ouders niet te volgen. De hoop dat we over vijftig jaar nog steeds Bocholter Platt in onze straten zullen horen, is op wankelende grond. Maar hoop is niet verboden.

Lit. Bokeltse Leederbook, in: UNSER BOCHOLT Jg. 46 (1995) H. 3.

Bokeltse Wuerderbook, in: UNSER BOCHOLT Jg. 41 (1990) H. 2-3.

Sprichwörter mit Redensarten up Bokelts Platt, in: UNSER BOCHOLT Jg. 54 (2003) H. 1.

Timothy Sodmann, Ist das Platt noch zu retten, in: UNSER BOCHOLT Jg. 51 (2000) H. 1 p. 46-47.

Bocholt legenden

De huidige informatiestroom van de media heeft de vroegere tijden rond het haardvuur verdrongen, waar mensen graag legendes en griezelverhalen vertelden.

Slechts enkele Bocholtse legendes zijn bewaard gebleven: Naast de "Bessmoders Kolk", een dramatisch familieverhaal, en de "Judenkring" voor het historische stadhuis, toen Bocholt nog de Röttgersstiege had, vertelden de mensen dat het "Knüppelhündchen" 's nachts kattenkwaad uithaalde. Het hondje droeg een knuppel aan zijn halsband en achtervolgde de burgers van Bocholt als ze bijvoorbeeld na een drinkgelag naar huis waggelden. Zodra ze de Röttgersstiege verlieten, verdween "Bat Dog" in de duisternis.

Er zijn ook meldingen van "Pladdik", die niemand zag maar die vaak een lastpost was. "Pladdik" verbleef voor het gemeentehuis op de "Judenkring". In het donker sprong hij op de rug van iemand die op weg naar huis was, omklemde hun nek en bungelde tot aan hun knieën.

Een andere tragische legende heet "De sombere trap". Meer dan honderd jaar geleden ging deze legende van mond tot mond om elkaar, vooral kooplieden en handelaren, te waarschuwen voor lichtschijs gespuis. In Biemenhorst, op het stuk tussen Bocholt en Wesel, was de weg aan beide kanten dicht bebost. Daarom werd het de "donkere trap" genoemd. Op een avond vervolgde een koopman, ondanks een waarschuwing, zijn weg, werd neergeslagen, beroofd en ook zijn paard stierf. De moordenaars werden gepakt en kregen de doodstraf. In 1914 zou de naam "Galgenkamp" nog bestaan hebben in Biemenhorst.

Op de weg van Bocholt naar Rhede vonden er in vroegere tijden ook zeldzame gebeurtenissen plaats bij het wegwijk "St. Michael". Eens, in het donker van de nacht, hoorde iemand die de aartsengel niet meer wilde groeten omdat hij geen groet van hem terugkreeg hem zeggen: "Zonder bekeer u." De personen in kwestie rende in angst

hem terugkreeg hem zeggen. Zondaar, bekeer u. De persoon in kwestie rende in angst naar de volgende boerderij. Hij had er geen idee van dat een tollenaar waarschijnlijk een grap met hem had uitgehaald.

Lit. Maria Knapp, Zwei Bocholter Sagen, in: Westmünsterland 1914, p. 223,
J. Vehorn, Die "düstere Stiege", in Westmünsterland 1914, p. 224-225, Bocholter Borkener Volksblatt van 19 februari 1970,

Bron. Stadtarchiv Bocholt Inv.-Nr. Z-SB XXVIII Nr. 8,

Hermann Hogefeld, "Sünder bekehre dich".

Georg Ketteler, "unaufhörlich wiedergeboren wird die Sage...", Sagen aus dem Bocholter Raum, in:

UNSER BOCHOLT, 55. Jg.(2004), H. 4, p. 78-81 (met verdere legendes).

— Bocholt schrijfinstrumenten in de Middeleeuwen

Al in de oudheid werden houten tabletten met een laagje was gebruikt om iets op te schrijven. Deze houten schrijftabletten ("holten schrijftaeffel") werden ook in de Middeleeuwen gebruikt. Ze waren meestal van hout. Rond de rechthoekige plaat (ongeveer 10 x 5 cm groot) werd een opstaande rand gelaten en de 1 tot 2 mm dikke uitsparing werd gevuld met was. Het schrift kon dan worden gegraveerd en, als het niet meer nodig was, gemakkelijk worden uitgewist door de schrifttekens plat te drukken. Meerdere van zulke tabletten konden met banden of draad samengebonden worden tot een boekje (codex).

In Bocholt werden in houten putten stukken gevonden van zo'n was tablet met meerdere pagina's en een schrijfstift van rond de 12e/13e eeuw.

Dergelijke schrijfpennen (of "stilus") zijn gemaakt van hout, been, ivoor of metaal. Ze hebben vaak een spatelvormig uiteinde waarmee de was na het schrijven weer gladgestreken kon worden.

In Bocholt werden drie schrijfpennen van bot gevonden op een diepte van ongeveer 4,40 meter onder het huidige straatniveau. Ze zijn allemaal aan beide kanten geslepen (dus zonder spatel) en versierd met ingesneden "cirkelogen" en geometrische patronen. Ze hebben verschillende lengtes. De plaats waar ze gevonden zijn, een houten put in de buurt van St George's Church, suggereert dat de pennen eigendom waren van geestelijken.

Vondsten van middeleeuws schrijfgerei worden tentoongesteld in een vitrine in het stadsmuseum.

Lit. Werner Sundermann, Mittelalterliche Schreibgeräte (Dem Mittelalter auf der Spur - Beiträge zu Stadtkernarchäologie) in: UNSER BOCHOLT Jg. 35 (1984) H. 1/2, p. 64.

Neem contact met ons op

Oliver Brenn

Kultur und Archiv

Kultur und Bildung

[Stuur e-mail](#)

Stadt Bocholt - Der Bürgermeister

Kaiser-Wilhelm-Straße 52-58, 46395 Bocholt

www.bocholt.de

Instagram: @stadt.bocholt | Facebook: fb.com/stadt.bocholt

+49 2871 953-2174

Over de stadsencyclopedie

De stadsencyclopedie werd in 2003 door een werkgroep onder leiding van de toenmalige stadsarchivaris Dr. Hans-Detlef Ooppel gelanceerd en aan het publiek gepresenteerd.

Interessante artikelen en bijdragen werden verzameld uit verschillende publicaties, waaronder het lokale tijdschrift "Unser Bocholt" van Bocholt, dat nog steeds regelmatig wordt uitgegeven door de Verein für Heimatpflege.

© Bruno Wansing